A°. 1860. N°. 195.

VRIJDAG 17 AUGUSTUS.

UTRECHTSCHE PROVINCIALE EN STADS-COURANT

Algemeen Advertentie-Blad.

Bij deze COURANT behoort een BIJVOEGSEL.

UTRECHT, Vrijdag 17 Augustus.

Waren wij gisteren reeds door de Fransche en Engelsche pers meer gerust gesteld over de krijgshaftige houding van Oostenrijk, wij kunnen daar nog bijvoegen, dat de Turijnsche *Opinione* ontkent, dat eene dreigende nota van den minister des keizers te Turijn ontvangen is. En alzoo is deze geruchtmakende zaak zeer in waarde verminderd. Dat Oostenrijk zeer verbolgen is op Sardinie laat zich begrijpen; hoezeer daar het lijdelijk de inlijving heeft aangezien van de rijkjes van zijn goede vriendjes, de vorsten van Toskane en Modena, en de regentesse van Parma, en meer nog die van de Romagna, zou het wel wat zonderling klinken, dat het aan zulk een belangrijk feit minder waarde hechtte, dan thans aan de wel vermoedelijke, doch nog niet bewezen medewerking van de regering van Sardinie in den Siciliaanschen oorlog.

Van *Garibaldi* is heden geen nieuws. De laatste over hem ontvangen dépêches moeten nog bevestigd of weersproken worden. De poging van de *Veloce* om de *Monarco* te nemen, schijnt wel gemeend, maar mislukt te zijn.

In Napels is het immer nog een verwarde boel, het volk houdt zich rustig en de regering is onmagtig tegen 's konings wil iets uit te rigten of te verbeteren.

Te Weenen heeft koning *Frans* nog op nieuw getracht, het hart van zijn vriend *Frans Jozef* ten zijnen voordeele te vermurwen. Hij heeft er den ridder *Canofari* heengezonden, die nog eene uiterste poging wil wagen, nu de zaken wat troebelig schijnen, om hulp te erlangen, ten einde zijn ellendig systeem nog vast te houden. Wat hij trouwens beloofd heeft begint hij al weder niet na te komen, zoodat ook bij hem eeden en beloften niet gevalideerd schijnen te worden. Een schoon voorbeeld voor de volken, maar tevens van den godsdienstigen aard van den Koning van Napels. En toch in het nieuwe programma van zijn kabinet vinden wij vermeld, dat hij met ijver de R. Kath. godsdienst zal bewaren, ofschoon die nergens bedreigd wordt, en alleen wordt beleedigd, door hem, die als verdediger optreedt, daar hij de waarde van de heilige gelofte miskent, en zijn volk misleidt. In dit programma toch wordt thans niets gesproken van de verwijdering der Camarilla, noch van de opheffing van de vreemde korpsen, die, op weinig afstands van Napels, te Nocera, zijn zaamgetrokken, en, in strijd met de konstitutie, nog zijn behouden; noch van de overgifte der vestingen van Napels aan de nat. garde; dat alles, eerst beloofd, is thans weder uitgesteld, en in de plaats daarvan wordt Napels in staat van beleg gesteld, maakt de Camarilla het den ministers onmogelijk liberale instellingen aan het volk te geven en wordt dus de onrust en opgewondenheid in de gemoederen der weldenkenden behouden en zelfs nog opgewekt. — Is zoo'n vorst wel beter lot waardig, dan hem thans te wachten staat? En, moet men vragen: kent hij de geschiedenis niet van zijne familie in Frankrijk?

De Weener rijksdag vindt bij de bevolking van de hoofdstad zeer veel sympathie, vooral nu het programma van de Hongaarsche leden door dat ligchaam kans heeft te worden aangenomen; ten minste het voorstel der kommissie heeft die strekking. In dat geval echter wordt de pas gereorganiseerde rijksdag weder met ontbinding bedreigd, want de ministers geven ook al weder niets toe, daar zij zich volstrekt niet met die separatistische voorstellen kunnen vereenigen, die zelfs bij den keizer »het misnoegen zouden hebben opgewekt." — De leden zullen echter niet wachten tot zij naar huis worden gezonden, zegt men, maar, indien de voorstellen niet worden goedgekeurd, zelven hun ontslag nemen.

Van de overeenkomst, gesloten tusschen Beijeren en Oostenrijk is niets waar zegt, de *Köln. Zeit.*

Uit Syrie is een berigt ontvangen, volgens hetwelk *Fuad-Pacha* ijverig zijn werk van bestraffing en vervolging der Christenmoordenaars voortzet. Den Libanon zou hij hebben ingesloten, en de Sheiks opgeëischt.

In Montenegro is *Nikizza* tot vorst geproklameerd, en opvolger van den pas vermoorden prins *Daniëlo*. Deze laatste was pas 36 jaren oud; vele lieden herinneren zich hem in 1857 te Parijs gekend te hebben, toen hij in Frankrijk was gekomen om te trachten Montenegro's onafhankelijkheid te doen erkennen. Sedert hij in 1851 aan het bewind kwam werden verscheidene gewigtige hervormingen door hem ingevoerd; het burgerlijk en het kerkelijk gezag, vóór dien tijd vereenigd, werden door hem gescheiden, hij gaf aan zijn land een goed strafwetboek, om paal en perk te stellen aan de misbruiken der verschrikkelijke Montenegrijnsche vendetta.

De sinds gisteren ontvangen **telegrafiesche depeches** laten wij hieronder volgen:

Zara, Woensdag. *Nikizza*, zoon van *Mirco Pecovich* is gisteren avond te Cettinje tot vorst van Montenegro geproklameerd.

Weenen, Donderdag. De kommissie van 21 leden uit den rijksraad heeft haar rapport vastgesteld, dat waarschijnlijk aanstaanden zaturdag door graaf *Clâm-Martinitz* in den rijksraad zal worden uitgebragt.

Londen, Donderdag. Lord *Palmerston* heeft heden in de zitting van het Lagerhuis, antwoordende op eene interpellatie, verklaard, dat het de regering niet bekend was, of Engelsche onderdanen voor vreemde dienst worden aangeworven. Het was in zoodanig geval moeijelijk de internationale wetten toe te passen, even als dit onmogelijk geweest is tijdens de wervingen voor het pauselijk leger in Ierland. Het goevernement moet nu onpartijdig blijven.

Londen, Donderdag. Konstantinopel 8 Aug. Het antwoord, door de Porte aan de Servische deputatie gegeven, hield in de weigering om het erfregt in de familie *Obrenovitch* te erkennen, doch de erkenning van vorst *Michaels* regt op de erfopvolging bij het overlijden zijns vaders, vorst *Milosch;* voorts de bekrachtiging der voorwaarden over het wonen van Turken buiten de kom der vesting vastgesteld, en de weigering van eene nieuwe konstitutie.

Turijn, Donderdag.

De *Opinione* meldt uit Napels van eergister, dat de kieskomitees ontbonden zijn. De depeche spreekt niet van eene landing van *Garibaldi*, die, volgens het blad, toch zeker schijnt.

Londen, heden, Vrijdag.

Reuters Office meldt uit Damaskus, van den 5., dat *Fuad-Pacha* de Libanonstreek met zijne troepen heeft ingesloten en het leven en de eigendommen der bewoners bedreigd heeft voor het geval, dat men hem niet binnen twee dagen de Sheiks uitleverde. 20 Sheiks en 800 hunner onderhoorigen zijn reeds gevat.

Uit Triest wordt van den 16 berigt, dat aartshertog *Maximiliaan* naar Pola is gegaan, om nog een fregat naar Napels te zenden.

— Z. M. heeft benoemd: tot magazijnm., chefstempel. aan het alg. zegelk. den heer *W. P. Zaalberg*, thans beëedigd klerk ten kant. van bew. der hypot., van het kad. en der scheepsbew. te 's Hage; tot ontv. der in- en uitg. regt. aan het grenskant. te Bellingwolde, den heer *A. F. van der Loeff*, thans geagr. klerk bij de dir. bel. te Amsterdam; — bevorderd tot offic. van gez. 1. kl. bij de zeem., die der 2. kl. *J. F. G. T. Kluge* en *P. J. Idenburg*.

— De prins *Caradja*, benoemd tot eersten sekretaris bij het gezantschap van de Porte te Brussel, is eergister door Z. K. H. den prins *van Oranje* in een afscheidsgehoor ontvangen.

— De rijks-archivaris van Belgie, de heer *Gachard*, heeft de eer gehad, gisteren avond, door H. M. de koningin in een bijzonder gehoor ontvangen te worden.

— Men schrijft ons uit 's Gravenhage, dd. 15 Augustus:

»Het berigt, in sommige dagbladen geplaatst, als zou de president der Eerste Kamer, mr. *Philipse*, zijn verlangen te kennen hebben gegeven, om bij de aanstaande zitting niet meer als zoodanig in aanmerking te komen, kan als geheel en al ongegrond worden tegengesproken. Het behoeft dus geen verder betoog, dat hetgeen men als waarschijnlijk gevolg van dit zoogenaamd verlangen, goedgevonden heeft almede te verspreiden, niet behoeft te worden tegengesproken. Het is voorts bekend, dat dergelijke benoeming alleen en uitsluitend van den koning uitgaat." *Amst. Ct.*

— Z. M. de koning heeft bepaald, dat de generaals den shakot zullen verwisselen voor den uniformhoed, geboord met goud galon en liggende witte vederen voor groot tenue, en geboord met zwart galon en met zwarte liggende vederen voor klein tenue.

*— De officier van gez. 2. kl. *Wilson* is van Nijmegen overgeplaatst bij het garnizoen te Zwolle, terwijl de offic. v. gez. 2. kl. *Kroll* van daar bij de kweekschool voor mil. geneesk. te Utrecht is geplaatst.

— Door Z. M. den koning is te Wiesbaden aangekocht een vierspan fraaije wit-schimmels, benevens drie uitstekende rijpaarden, die dezer dagen op het Loo zijn aangekomen.

*— De gemeenteraad heeft gisteren besloten, de aanbesteding van de oprigting der gebouwen en kunstwerken voor de voor stads rekening op te rigten gasfabriek gedeeltelijk reeds dit jaar te doen plaats hebben.

In een naar aanleiding van een wenk der gezondheidskomm. door eene komm. *ad hoc* uitgebragt rapport, is geadviseerd tot de oprigting van twee zwem- of badinrigtingen voor minvermogenden.

Het door B. en W. in eene vorige verg. ingebragte plan tot het aangaan eener leening van een mill. gulden, rentende 3 % en af te lossen in 47 jaren, heeft bij de komm. die met het onderzoek belast was, geen bijval gevonden, ook omdat daarbij was afgeweken van het genomen raadsbesluit tot het aangaan eener leening van *f* 300,000, ter deelneming in het kapitaal van den centraalspoorweg. De komm. heeft echter een ander plan voorgedragen, nl. eene leening aan te gaan van *f* 300,000, de aandeelen uit te geven à pari, met eene rente van 4½ %.

Onder de ingekomen stukken bevonden zich de beschikkingen van Ged. Staten op de adressen van sommige societeiten tegen haren aanslag in de pl. direkte belasting. Ged. Staten gaven met het oog op die beschikkingen den raad in overweging, de societeiten *Sic Semper*, *de Vriendschap*, *Buitenlust* het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen en *Placet Hic Requiescere Musis* van de kohieren af te voeren. De raad heeft besloten tegen deze beschikkingen bij den Koning voorziening te verzoeken.

*— Het programma voor de tentoonstelling van voortbrengselen van landbouw, werktuigen en gereedschappen voor landbouw, paarden, vee, enz., welke den 11 September te 's Bosch zal worden gehouden, ligt voor ons. Behalve de voorwaarden, waarop de inzending geschieden moet, bevat het eene reeks van prijzen en premien voor voortbrengselen van akkerbouw, voortbrengselen van houtteelt, moezerij, bloemisterij, voor werktuigen van landbouw en vee. Een en ander belooft zeker eene algemeene deelneming.

— Den 13. dezer is te Zwolle de tentoonstelling van provinciale nijverheid, ingerigt door de Nederl. vereeniging ter bevordering van fabriek- en handwerknijverheid, geopend, en brengt in die feestelijk getooide stad veel bedrijvigheid te weeg.

— Eergister is de legerplaats te Milligen geheel in orde gekomen en in alle deelen gereed om de troepen te ontvangen. Er blijft nu nog slechts overig het opruimen van de materialen, die gestrekt hebben tot de voorbereidende werkzaamheden, zoodat de troepen hetzelve den 20 en 21 dezer zullen betrekken. Luitenant-generaal *Duycker* wordt reeds morgen in de legerplaats verwacht, en zal alsdan als opperbevelhebber over de aldaar te vereenigen troepen optreden.

— Door den minister van financien is benoemd tot direkteur van het hulp-postkantoor in de legerplaats te Millingen, de heer *F. H. Gallé*, kommies aan het postkantoor te Amsterdam.

Door Z. Exc. den minister van eeredienst zijn eenige predikanten uitgenoodigd tot het houden van leerredenen in het kamp. Dezen zijn de heeren *van Marken* te Amsterdam, *Rutgers van der Loeff* te Leiden, *Barrevoets* te Katwijk, *Roeloffs* en *de Graaf* te Apeldoorn.

*— Uit Nijmegen wordt ons van den 16. Aug. geschreven: Heden middag barstte boven deze stad een hevig onweder los, vergezeld van eene hagelbui. De meer dan gewoon groote ijsbrokken hebben hier en daar de ruiten vernield, doch is er overigens van ongelukken, door het weder veroorzaakt, nog niets bekend.

— De Burg. van Rotterdam heeft gister weder voor het eerst, na eene ongesteldheid, den Raad gepresideerd. In die zitting is besloten, dat de onthulling van het standbeeld van *Tollens* op zijn verjaardag, 24 September, zal plaats hebben. De heeren *J. v. d. Hoop* en *G. Obreen* zijn, met Burg. en Weths. uitgenoodigd, de feestelijkheden voor dien dag te regelen. Verder besloot de Raad een adres aan de Hooge Regering te zenden tot adhaesie aan het adres van de kamer van koophandel van Rotterdam, in het belang van eene verbetering van de waterwegen naar zee. Daarna nam de raad aan voorstellen tot wijziging van de verordening op het burgerl. armbestuur en tot oprigting van eene derde meisjesschool.

— In een adres van den raad van Gorinchem aan de Eerste Kamer, verzoekt deze, om, wanneer onverhoopt het wets-ontwerp door de Eerste Kamer mogt worden aangenomen, nopens het plan tot aanleg der zuiderlijn van de regering inlichtingen te vragen en haar te doen kennen dat hare vergadering den aanleg langs den regter-rivieroever tot Papendrecht acht als het meest bevorderlijk te zijn aan het algemeen belang.

— In de Dingsdag ll. gehouden vergadering van den gemeenteraad van Zutphen, is in plaats van den heer *W. Abbing*, tot gemeente-ontvanger benoemd de heer *W. baron van Heeckeren*.

— In een der laatste no. van den *Algemeine Anzeiger fur Reinland-Westphalen* komt een artikel voor, waarin het berigt omtrent eene te Karlsruhe te houden konferentie der Rijnoever straten over de Rijntollen wordt tegengesproken, op grond, dat de groot-hertoglijk-Hessische regering nog op 27 Julij ll., zich in antwoord op een verzoekschrift der Hessische Rijnschippers volstrekt ongeneigd had betoond, om tot de opheffing of verligting der Rijntollen en andere bezwaren der Rijnvaart mede te werken. Men kon dus niet verwachten, dat de Hessische regering onmiddelijk daarna zou deel nemen aan eene konferentie over opheffing der gemelde bezwaren. Vreemd klinkt het, dat de Hessische Rijnschippers in het adres aan hunne regering of aan de Hessische kamer, eventueel op represailles aandringen tegen de andere Rijnoeverstaten, indien deze in de verlangde verligtingen der Rijnvaart niet mogten toestemmen, daar het toch algemeen bekend en ook nu weder door de uitkomst bevestigd is, dat het verzet tegen de algemeen gewenschte afschaffing der lasten, die de Rijnvaart belemmeren, juist uitgaat van Hessen (in Nassau). Dan hoe dit zij, het voorstel hetwelk de *Algemeine Anzeiger* ten slotte doet, is nog al opmerkelijk: »De Rijn»sche handelsstand," zegt het blad, » is vrij, niet door »verdragen gebonden; zijne veeljarige pogingen »om door vertoogen verbeteringen te verwerven, »lijden schipbreuk op de bijzondere inzigten van »Hessen; dat hij dus de proef neme met een mid»del van praktischen aard en voor zijne verzen»dingen en betrekkingen de bepaling make, dat, »zoolang Hessen zich onttrekt aan het streven der »andere Rijnoeverstaten, de Hessische schippers van »het transport zullen blijven uitgesloten."

— De *N. Rott. Ct.* bevat heden een uitreksel van het prospektus voor den schouwburg te Rotterdam en Utrecht. Daaruit blijkt dat het Holl. tooneelgezelschap ongeveer gebleven is zoo als het ten vorigen jare was zamengesteld, terwijl het Hoogduitsche opera-gezelschap bestaat uit het volgende personeel: de heeren: *H. Beyer*, régisseur; *F. Scraup*, Kapelmeister; *R. Hempel*, Musik Direktor; mevrn.: *Kainz*, 1. dramatische und colorirte Gesangs-Parthien; *Bertram-Mayer*, 1. dramatische Gesangs-Parthien; milles: *Grohmann*, jugendliche und Soubretten-Parthien; *Gütschow*, Soubretten und zweite Gesangs-Parthien; de heeren: *Grimminger*, erste Helden Tenor-Parthien; *Seyffarth*, erste und Lyrische Tenor-Parthien; *Brassin*, erste Baryton-Parthien; *Ehrke*, zweite Baryton-Parthien; *Carl Formes*, erste Bass-Parthien; *Levin*, erste und zweite Bass-Parthien: en uit 45 koristen.

Het speelsaizoen vangt aan te Rotterdam in de maand September a. s. en eindigt uit. April 1861. Gedurende dat tijdsverloop zullen aldaar 70 gewone opera- en even zoo vele gewone Hollandsche tooneelvoorstellingen gegeven worden. De gewone Hollandsche tooneel-voorstellingen worden gegeven op Dingsdag en Zaturdag avond, en de gewone operavoorstellingen op Woensdag en Vrijdag avond van iedere week. De voorstellingen in abonnement zullen aanvangen, voor de opera op Woensdag den 5. September aanst. en voor het Hollandsche tooneel op Dingsdag 25 Sept. aanstaande.

— Uit Nijmegen schrijft men: Het onlangs benoemde spoorweg-komitee hield eergister tusschen 1 en 3 ure in het gebouw *tot Nut en Genoegen* eene zitting, om eene inteekenlijst aan te bieden voor [illegible] giften, ten einde geldelijke onder[illegible] hebben bij het openen zijner werkzaamheden [illegible] voorloopig werd daarop eergister voor ruim [illegible] schreven. *Arnh. Ct.*

— [illegible] blad van Maastricht, *Courrier de la* [illegible] een artikel, waarin het klaagt over [illegible], die met den grootsten ijver den in[illegible] gische koperen munt weeren, maar [illegible] verre gaan, dat zij de landlieden die in de stad [illegible] en, om zich van het noodige te voorzien, zelfs hun koperen geld ontnemen. Er staat echter niet bij, of die lieden die koperen munt bij het verlaten der stad weder wordt terug gegeven; in dat geval toch ware de misdaad nog zoo groot niet.

— Maandag den 20. dezer zal het 3. bat. van het 7. reg. inf., te Delft gevestigd, van daar zich naar de legerplaats bij Milligen begeven, ten einde den 22. aldaar aan te komen; zullende de tirailleur komp. van dat bat., welke reeds in de legerplaats te Zeist is gekampeerd, den 21. dezer de legerplaats verlaten en naar die te Milligen oprukken, om gezamentlijk met het bat. aldaar te arriveren.

— In de *Prov. Overijss. en Zw. Ct.* leest men: Naar men verneemt, hebben de vier onderoff. van het Instruktie-bat. te Kampen, die aan het dezer dagen gehouden examen voor 2. luit. kwartierm. hebben deelgenomen, allen voldaan.

— Jl. vrijdag arriveerde te Middelburg van eene reis ter vischvangst in het noorden, de kotter Jonge Jacob, schipper *L. de Ridder*. De vangst was belangrijk en heeft te Vlaardingen de aanzienlijke som van ruim *f* 3000 opgebragt. *Midd. Ct.*

— De *Neue Frankf. Zeitung* klaagt over het slecht overseinen van de berigten over de Duitsche telegraaflijnen. Er zijn handelaren, zegt dat blad, die kunnen bewijzen dat hunne depeches uit Amsterdam, Brussel of Berlijn meer dan 6 à 8 uren onder weg bleven.

— Uit Rotterdam schrijft men aan het *Handelsbl.*: Dagelijks komen hier met de stoombooten uit Duitschland massa's appelen, peeren, pruimen, enz. aan welke met de stoombooten naar Londen, Hull, Newcastle en andere havens in Groot-Brittanie terstond worden doorgevoerd. Voor deze fruiten is het vrije doorvoerregt door Nederland een wassen neus, daar men om geen oponthoud met transito paspoort alhier te hebben, de invoerregten 3 pCt. en 15 opcenten van de waarde, te Lobith betaalt, waardoor de fruiten hier aankomende, dan ook zonder eenige formaliteit of oponthoud onmiddellijk worden overgeladen en alles wat alzoo des avonds en 's nachts hier van Duitschland arriveert, den anderen morgen reeds vroegtijdig *en route* naar de verdere bestemming is.

— In Emden geraakte dezer dagen een jongen die tot het zoeken van vogelnestjes in een boom was geklouterd, zoodanig in dien boom vastgeklemd, dat men hem heeft moeten uitzagen. — In Hannover had dezer dagen het volgende zonderlinge voorval plaats. Een beambte bij de belastingen werd verplaatst, en liet in zijne oude woonplaats eene kleine schuld achter wegens een briefje in de Hannoversche staats-loterij. Niettemin zond de kollekteur hem het briefje voor de volgende klassen toe, doch beschikte te gelijkertijd door middel van het postkantoor over het bedrag. De brief, waarin een en ander zich bevond, werd echter geweigerd, en middelerwijl viel op het lot de hoogste prijs, van 2600 th.

— Zr. Ms. schooner Attelante is eergister morgen van het N. Diep naar Vlissingen gezeild om aldaar dezen winter gestationeerd te blijven.

Zr. Ms. instruktie-brik Ternate, kommt. luit. t. z. v. *Asperen*, is naar Harlingen gezeild om voor het einde dezer maand te retourneren en buiten dienst gesteld te worden.

WATERHOOGTE.

Arnhem, 16 Aug. 2,45. El. AP. 9,38. Gev. 1 d.

Zitting van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

In de zitting van gister waren aan de orde de beraadslagingen over het wetsontwerp tot aanleg van spoorwegen voor rekening van den Staat.

De heer *Aylva van Pallandt* betreurt het, dat in dit ontwerp eene lijn is opgenomen, de lijn Utrecht-Kuilenburg-'s Hertogenbosch, waaraan z. i. de grootste bezwaren zijn verbonden, en die door de regering zelve ten hoogste is afgekeurd. Hij wijst op het bezwaar, dat de kosten voor de verhooging van de dijken, die verleden jaar voor rekening van de koncessionarissen zouden gekomen zijn, thans mede voor rekening van den Staat zullen komen. Wanneer hij de wet goedkeurt, zal het dan ook alleen zijn om aan deze zaak een einde te maken.

De heer *v. Rhemen v. Rhemenshuizen* zal moeten gedwongen worden door den drang der omstandigheden staatsspoorwegen aan te nemen, ofschoon hij niet het goede voorbijziet, dat ook daarin is gelegen, omdat z. i. de staat zeker duurder, maar even zeker beter werkt dan de partikuliere nijverheid. De financiele zijde van het vraagstuk levert thans meer bezwaren op dan bij het vorige voorstel, doch daar wij nu die uitgaven kunnen toestaan, zal hij daarin berusten. Hij wijst er op dat Amsterdam, Utrecht, 's Hertogenbosch zijn bevredigd, maar Nijmegen en het geheele distrikt van de Betuwe is uitgesloten. Al zijne bezwaren, echter, ook zelfs niet die der overbrugging weerhouden hem niet aan deze voordragt zijne goedkeurende stem te geven, daar de Regering nimmer kan voldoen aan de wenschen van 111 afgevaardigden, uit de verst verwijderde streken des lands zamengevloeid.

De heer *van Heeckeren van Wassenaar* betreurt mede de aanneming van het amendement van den heer *Goltstein*. Hij beripst de uitsluiting van Nijmegen en Kampen, de onbelangrijkheid van de lijn Rotterdam-Moerdijk-Breda, de groote voorliefde voor Assen, den gelijktijdigen aanvang op acht verschillende punten. Hij eindigt met de vraag aan de Regering: of er uitzigt bestaat op de afschaffing van de belasting op de brandstoffen.

De heer *van Rijckevorsel* somt op de nadeelen, aan staatsbanen verbonden. Men kan niet zeggen dat de Regering geene keuze had. De koncessie *Bredius-Reesema-Riche* steunde op een zeer solieden grondslag. In deze voordragt zijn sommige lijnen opgenomen, die naar zijn oordeel de exploitatie-kosten niet zullen dekken. Dit wil hij zeggen ten aanzien van de financiele belangen des rijks, dat, indien deze voordragt wet wordt en de Indische baten verminderen, de belastingen zullen moeten worden verhoogd, vele belangrijke werken niet zullen tot stand komen, wier uitvoering niet minder noodzakelijk is dan de aanleg van spoorwegen. Hij steunt vooral op dien grond tegen de wet.

De heer *v. Wessem* is zeer gerustgesteld, doordien jaarlijks door de Staten-generaal zal beoordeeld worden of de geldmiddelen de voortzetting van den aanleg toelaten. Hij had gewenscht dat de regering eene andere koncessie had voorgedragen, en vreest dat het gevolg van de groote uitbreiding van de wet zal zijn onvermijdelijke aandrang tot aanleg van meerdere lijnen. Vooral N.-Holland is z. i. ondanks de Noord-Holl. lijn karig bedeeld.

De heer *Taets van Amerongen* is omtrent de doelmatigheid van de lijn Utrecht-Kuilenburg-'s Hertogenbosch door de Regering nog niet genoegzaam ingelicht. Hij acht het gevaar van den Noorderlekdijk, die eene lengte heeft van 220,000 bunders land en aanzienlijke steden in Utrecht en Zuidholland moet beschermen, volstrekt niet gering.

De heer *van Swinderen* keurt het stelsel van staatsspoorwegen af. De financiele omvang dezer wet mag hij wel duizelingwekkend noemen, de financiele last zal niet enkel grooter zijn dan bij het vorig ontwerp, maar zelfs grooter dan thans nog gedacht wordt. Wat de lijnen betreft, de gelijktijdige aanleg op acht punten zal de spoedige uitvoering niet bevorderen. Juist dit punt zal tot exploitatie van staatswege leiden. Wat de Kuilenburgsche lijn betreft, indien die blijkt groote bezwaren op te leveren, dan zal het aan de regering vrijstaan een ander ontwerp tot wijziging in te dienen. — Indien hij overweegt, dat zoo deze wet verworpen wordt, aan de Tweede Kamer een nieuw ontwerp tot aanleg voor rekening van den staat zal worden aangeboden, en de Kamer alzoo geene nieuwe proeve met koncessien zal kunnen nemen, en indien hij tevens overweegt, dat vele der bestaande strijdpunten niet door spreken, maar door het daarstellen der werken zelve moeten worden opgelost, wordt hij geneigd over zijne bezwaren heen te stappen en de wet aan te nemen.

De heer *Cost Jordens* overweegt een belangrijker bezwaar: de uitgebreidheid der lijnen, de opname van zoovele lijnen, die hadden behooren achterwege te blijven. Doch indien hij bedenkt, dat zoovele lokale uitzigten zijn opgewekt, dan wordt daarin een hinderpaal gevonden om eene poging aan te wenden om vele lijnen uit het ontwerp weg te nemen. Het is een treurig gevolg, gelijk de minister van binnenl. zaken in de andere Kamer verklaard geeft, van het verloop der tijden. En nu wat de kostbaarheid betreft, hij zou tegen zijn gemoed spreken, als deze voordragt ook te dezen opzigte met hem toescheen ruime bezwaren op te leveren. Maar de zaak is bedorven door den loop dien zij genomen heeft. En nu meent Spr. dat zij thans moet aangenomen worden, zoo als haar stand op dit oogenblik is.

De heer *Hartsen* ziet de toekomst des lands, indien deze wet wordt aangenomen, niet zonder zorg te gemoet, maar wenscht men nu eenmaal aanleg voor rekening van den Staat, dan moet men deze voordragt aannemen. Hij wenscht de inzigten der regering te kennen omtrent de zaak der doorgraving van Holland op zijn smalst.

De heer *Michiels v. Kessenich* is dit nieuwe stelsel zeer genegen, omdat het met zijne denkbeelde beter strookt, daar zoo groote werken, als het hin geldt, naar zijn oordeel door den Staat moeten worden bestuurd en bestreden, en dat te meer, omdat in ieder geval groote kunstwerken voor rekening van het land behooren te worden aangelegd. Hij dringt er op aan, met het oog op het groote vertier tusschen Maastricht en Sittard, dat de lijn Maastricht-Roermond zoo digt mogelijk Sittard en de lijn Helmond-Venlo zoo digt mogelijk Herst mogt naderen.

De heer *van Nispen van Pannerden* merkt op, dat men hier veilig aan de bijzondere nijverheid den aanleg van spoorwegen had kunnen opdragen. Alleen hadden de kunstwegen voor rekening van den staat moeten worden gelegd, maar bovenal had men moeten aanvangen met de indiening eener wet op de koncessien. Wat de rigtingen betreft, deelt hij het bezwaar van de uitgebreidheid der lijnen. De regering heeft zich in de andere Kamer ten opzigte der Noorderlijn te toegeefelijk betoond de Zuiderlijn, die zij aanvankelijk had voorgesteld, heeft zij met geene genoegzame kracht en klem volgehouden. Als hij deze wet aanneemt, zal he geschieden, om den algemeenen wensch der natie

te bevredigen, maar onder voorwaarde, dat hij telken jare bij de begrooting zich het regt zal voorbehouden, om, zoo de exploitatie van staatswege geschiedt, aan die begrooting zijne stem te onthouden.

De heer *Schimmelpenninck van der Oije* is ook nog in eene aarzelende stemming. Zijne hoofdbezwaren zijn tweeledig. 1°. Spr. acht het niet overeenkomstig met de kracht en den moed dezer Regering, indien op acht plaatsen de werkzaamheden te gelijker tijd worden aangevangen. 2°. de rigtingen. De Noorderlijn acht hij voor den groothandel van weinig belang en ook Spr. wenscht de inzigten te kennen van de Ministers van Binnenl. Zaken en Financiën nopens de doorgraving van Holland op zijn smalst. Hij vraagt ook aan de Regering, of haar bekend is dat de Zuiderzeespoorweg, indien de gelden daarvoor reeds gereed zijn, verder zal worden voortgezet. Zoo dat niet het geval is, dan hoopt hij dat de Regering in de koncessie eene verandering zal brengen om ook Kampen in den Zuiderzee-spoorweg op te nemen en bereid zal bevonden worden aan deze onderneming eene subsidie te geven voor den bouw van eene brug over den Yssel. De Kuilenburgsche lijn schijnt ook hem toe aan groote bezwaren onderhevig te zijn. In weerwil van zijne bezwaren, is hij geneigd deze wet aan te nemen, maar hij hoopt, dat de Minister al die bezwaren zal overwegen.

De heer *van Eysinga* wenscht de voordragt niet te verdedigen, want dat kan aan deze Regering veilig worden overgelaten. Indien hij kiezen moet tusschen vermomde staatsspoorwegen en staatsspoorwegen, geeft hij de voorkeur aan het laatste.

De heer *van Andringa de Kempenaer* wil alleen in 't kort de redenen opgeven, waarom hij de vroegere voordragt bestreed en de tegenwoordige zal aannemen. Het is, omdat de tegenwoordige meer overeenstemt met de billijkheid. Wel omvat die meer dan de vorige, maar de vraag is niet, wat is meer of min kostbaar, doch de vraag is, wat is meer of min doelmatig?

De heer *van Rijckevorsel* wijst er nog op, dat de bezwaren, bestaande bij de overbrugging van de Maas, kunnen worden weggenomen door het middel, in de Memorie van Beantwoording aangegeven namelijk door eene wijziging der vroeger ontworpen rigting langs Ysselmonde, zoodanig dat het zoo druk bezochte vaarwater tusschen Dordrecht en Rotterdam geheel vrij blijft.

Wegens het ver gevorderde uur worden de beraadslagingen gesloten en is heden het eerst aan het woord de heer *Huydecoper van Maarsseveen.*

Ingezonden.

WelEdele Heeren!

Door de opname in uw geacht dagblad van een paar artikels *tegen* het **Waarborg-Genootschap voor Weduwen** door *J. te Winkel* en *H. J. Rietveld* opgerigt, verwachten wij van uwe bekende onpartijdigheid ook de plaatsing der volgende regelen.

Bij de lezing dier artikels vroegen wij ons af, wat toch is het doel der stellers? Is het hun toe leg om nog meerder wantrouwen te zaaijen, en alzoo den reeds fel bestookten grondslag des genootschaps nog meer te schokken, alle verdere deelneming te bestrijden niet alleen, maar zelfs te veroorzaken, dat de leden het Genootschap zullen verlaten? Of willen zij het goede, en alzoo in het belang der duizende deelgenooten, en die weduwen de middelen aangeven tot behoud en bestendiging van het Fonds?

Wij laten de beantwoording in het midden, wij willen die artikels ontleden, noch bestrijden, en evenmin als onvoorwaardelijke verdedigers des Genootschaps optreden.

Maar er is iets anders dat ons aanspoort, om het stilzwijgen met geheel te bewaren. Wij wenschen namelijk den stellers, wien dit geheel onbekend schijnt te zijn, en allen die tot het fonds in eenige betrekking staan ter hunner geruststelling dit mede te deelen:

Dat er te Amsterdam eene Kommissie, door al de leden des Genootschaps benoemd, en uit mannen van erkende bevoegdheid en eerlijkheid zamengesteld, bestaat, die in overleg met- en medewerking van de Direktie met onverflaauwden ijver bezig is aan het bevorderen van maatregelen voor het duurzaam bestaan, de soliditeit en den bloei des Genootschaps, en dat die veelomvattende, belangrijke arbeid spoedig, welligt reeds binnen een à twee maanden zal zijn volbragt.

Zoodat wij dan ook ieder lid in zijn eigen belang ernstig aanraden, om dat tijdstip met kalmte af te wachten en zich door niets te laten mede slepen tot stappen, waarover zij zich later tot hunne, en der hunnen schade, zouden hebben te beklagen.

Bovenstaand schrijven van eene zeer geachte hand, geven wij gaarne een plaatsje in onze kolommen, alhoewel de inhoud niet met onze gevoelens strookt. Dat onze beide artikelen niets anders bedoelden dan eene herhaalde openbaarmaking van onze voor 5 en 6 jaren reeds bekend gemaakte overtuiging, volgens welke de grondslag van het fonds onhoudbaar, en daarom ook door de regering niet geapprobeerd was, en dat de slag die eerlang ongelukkigen moet treffen, die op goed vertrouwen hare duizenden nit het nog steeds opkomend fonds trekken, maar, naar gelang van de meerdere aankomst van leden, ook zwaarder gemis moeten lijden, zal zeker elk opmerkzaam lezer in het oog gevallen zijn. Had toen de direktie pligtmatig gehandeld, zij had niet het hooge administratieloon (door een lid op ruim *f* 40,000 geschat) boven de welvaart der weduwen gesteld, wier lot het heette, dat zij behartigde; zij had toen de *waarheid* van onze en anderer beweering erkend, daar zij die erkennen *moest*, en dus niet wetens het dwaalspoor blijven bewandelen, om na korten tijd toch te moeten zeggen: »die heeren hebben toch waarlijk gelijk gehad; het fonds is op de oude grondslagen onbestaanbaar." En nu, wil men herstellen: men heeft eene kommissie benoemd, om de berooide zaak te redden, maar die kommissie was niet noodig, dat werk hadden direkteuren zelven behooren te doen, die uit eigene beweging de zaken, de zorgen en administratie op zich namen. Wat zal ook die kommissie doen, anders, dan de grondslagen van goede geakkrediteerde fondsen van denzelfden aard aannemen? Want een nieuwen grondslag zal zij zeker niet zoeken, die zou al ligt weder even onhoudbaar zijn, als de thans versletene. Ten gevolge van dien, zal de staat van zaken zoodanig moeten veranderd worden, dat de leden aanmerkelijk meer moeten kontribueren, en de weduwen aanmerkelijk minder zullen ontvangen, en zou dan ons schrijven het geschokte vertrouwen meer schaden dan de twee laatste gevolgen van een juist en op zaakkennis gegrond onderzoek? Wij betwijfelen dit, doch blijven met de inzenders van den opgenomen brief het beste hopen, terwijl wij tevens bij deze afscheid nemen van eene zaak, die zeker velen ter harte gaat, maar niet genoeg van algemeen belang is, om in dit blad nog meer besproken te worden.

TURIJN, 13 Augustus.

De cirkulaire door den minister van binnenl. zaken aan de goeverneurs en intendanten luid. als volgt:

»Sedert de Sicilianen, drie maanden geleden, zijn opgestaan om hunne vrijheid terug te erlangen, en sedert generaal *Garibaldi* hun met een klein getal dapperen is ter hulp gesneld, is Europa vol geweest van hunne overwinningen. Geheel Italie heeft zijne deelneming betoond, en vooral was de geestdrift groot in dit koningrijk, waar de vrijheid van wetten en zeden geenerlei hinderpaal in den weg steit aan de uitingen der gevoelens des volks.

Vandaar die edelmoedige geldelijke offers en de vele vrijwilligers die naar Sicilie zijn vertrokken.

Heeft men in minder onrustige tijden volken geprezen, die de bevrijding van vreemde natiën begunstigden en ondersteunden, en hebben de regeringen, gehoor gevende aan het gezag der openbare meening, het verleenen van hulp aan Amerika, Griekenland, Portugal, Spanje, toen daar voor vrijheid en onafhankelijkheid gestreden werd, begunstigd of ten minste toegelaten, dan moet men gelooven, dat het beschaafd Europa een billijk oordeel zal vellen, over het gedrag, door 's konings regering in die onweerstaanbare nationale beweging gevolgd.

Nu is Sicilie in staat vrijelijk zijne wenschen te doen kennen. 's Konings regering, die onschendbaar alle prerogatieven der Kroon en van het Parlement moet bewaren, en bij die beweging groote gematigdheid moet aan den dag leggen, moet elke onregelmatige handeling matigen en de onwettige inmenging in de staatszaken tegengaan van de zijde van hen die met zedelijk en konstitutioneel verantwoordelijk zijn. Anders zou het kunnen gebeuren, dat door den raad en de bemoeijingen van hen die geen politiek mandaat hebben noch verantwoordelijk zijn, en de Staat en het geluk van Italië in gevaar gebragt wierden. En daar in de vrije staten de orde en de burgerlijke discipline meer vermogen dan de gestrengheid der wetten, noodig ik u uit aan deze cirkulaire de meest mogelijke openbaarheid te geven.

Verscheidene malen heb ik reeds gewaarschuwd, dat men kon noch wilde dulden, dat in het koningrijk toebereidselen tot gewelddadigheden tegennaburige regeringen gemaakt wierden, en ik heb bevolen, dat zij tot elken prijs belet wierden.

Ik hoop dat de openbare meening voldoende zal zijn om ondoordachte ondernemingen tegen te gaan; maar in allen gevalle vertrouw ik op de burgerlijke en militaire overheden, voor de spoedige uitvoering der door mij gegeven bevelen.

Vooral beveel ik aan, dat men met den meesten ijver naga en met de uiterste gestrengheid der wetten straffe degenen, die, in strijd met de nationale eer en de militaire discipline, desertiën aanmoedigen en beschermen.

Ik moet de organisatie der mobiele nationale garde voltooijen en de bij de wet vastgestelde oprigting van vrijwilliger-korpsen dier garde voorbereiden, en ik wil dus niet toelaten dat anderen vrijwilligers aanwerven.

Ten slotte moet ik verklaren, dat, zoo 's konings regering besloten heeft de loyale medewerking van alle politieke partijen aan te nemen die de vrijheid, de eenheid en de grootheid des lands wenschen, zij ook evenzeer besloten heeft, zich niet te laten beheerschen door hen, die van den koning noch van het volk het mandaat en de verantwoordelijkheid eener regering ontvangen te hebben.

Italie moet en wil den Italianen, niet den sekten behooren. De minister FARINI."

De hertog *van Chartres* heeft zijn ontslag als officier bij het Piemonteesche leger ingediend. Dat ontslag is genomen ten gevolge van een besluit van een familieraad.

Garibaldi heeft een zijner legerhoofden, *Eduard Styles*, met het volgend schrijven naar Engeland afgevaardigd:

Melazzo, 2 Aug. 1860.

»De kapitein *Eduard Styles* begeeft zich, daartoe door mij gemagtigd, naar Engeland. Zijne zending heeft ten doel aan de vrijwilligers, die voor de vrijheid van ons land ten strijde willen trekken, de noodige inlichtingen te geven. Het edel en moedig gedrag der Engelschen, die met ons de gevaren en den roem van dezen veldtogt hebben gedeeld, heeft mij doen besluiten hem dezen vertrouwelijken last op te dragen. (Get.) *Garibaldi*."

Van den 11. schrijft men uit Napels, dat den 8. in Kalabrie 200 man geland zijn, den 9. 100 te Canicello en nog anderen te Reggio, 400 te Gioja, en den 10. 200 te Bianchi en te Rovalmo, terwijl nog meer in aantogt waren.

Men is in de Napelsche hoofdstad zeer beducht, niet voor de komst van *Garibaldi*, dien men verlangt, maar voor het kwaad, dat de reaktie nog kan brouwen, door de stad te laten bombarderen en plunderen. Velen verlaten dan ook de stad.

WEENEN, 14 Augustus.

Sedert eenige dagen bevindt zich ridder *Canofari* hier, in last hebbende, nogmaals eene poging te doen om van Oostenrijk hulp te erlangen voor koning *Frans* van Napels. Men houdt zich hier echter van het mislukken zijner zending verzekerd.

Volgens een brief uit Konstantinopel van 4 dezer, heeft *Abd-el-Kader* zijn broeder *Essaid Ahmed Murtady* derwaarts gezonden, ten einde de Europesche vertegenwoordigers aldaar naauwkeurige inlichtingen te geven omtrent de moorden te Damaskus. *Abd-el-Kader* beschouwt de Turksche autoriteiten als schuldig en geeft den raad, deze voorbeeldig te straffen; dit kan echter, volgens zijne meening, zonder vreemde interventie niet geschieden, terwijl hij evenmin gelooft, dat het mogelijk is, de orde te herstellen, zonder het land op militaire wijze te bezetten.

LONDEN, 15 Augustus.

In het kabinet zijn, naar men zegt, eenige veranderingen van ondergeschikt belang op handen. Daar namelijk lord *Elgin* geruimen tijd afwezig zal blijven, zal de hertog *van Argyll* in zijne plaats postmeester-generaal worden, en de funktien van geheim zegelbewaarder aan een ander overdragen. Als zijn vermoedelijken opvolger noemt men lord *Belper*, lord *Brougham*, lord *Lyveden*, lord *Lianover* of lord *St. Germans*.

Den 11. zijn te Cork weder 56 Ieren teruggekomen die bij het pauselijk leger in dienst hadden willen treden. Zij behoefden zelfs niet te zeggen wat zij geleden hadden, want men kan hun dat ter dege aanzien. Al wat zij vertelden bevestigde ten volle wat reeds anderen, die van het Eldorado teruggekomen waren, hadden meêgedeeld. Lange marschen, ongezonde huisvesting, slechte en ontoereikende voeding hadden hun ten eenemale den lust benomen om onder *de Lamoricière* te dienen.

De graaf *van Caithness* maakt thans, met zijne vrouw en een zijner vrienden, een toer door Schotland in een, volgens zijne opgave vervaardigd, stoomrijtuig, van hetwelk Schotsche bladen met grooten ophef spreken. Hij doorrijdt daarmede de drukste straten, zonder iemand te beschadigen, wijkt rasser uit en houdt sneller op dan zulks met een door paarden getrokken rijtuig mogelijk is, bestijgt de steilste bergwegen en daalt die weder af, en weet op goede wegen achttien Engelsche mijlen binnen den tijd van een uur af te leggen.

Het uitstapje met de Great Eastern naar Kaap May schijnt de 2000 Amerikaansche liefhebbers niet bevallen te hebben. Door de achteloosheid of dronkenschap van de hofmeesters was voor slaapplaatsen noch voor ververschingen voor zulk een groot aantal personen gezorgd, zoodat de dames zelfs op het dek moesten slapen, en men voor een kom drinkwater 1 dollar moest betalen.

Dat het bedelaars-beroep niet het minst winstgevend is, is dezer dagen te Manchester weder gebleken. Een persoon, die zoodanig beroep uitoefende, werd wegens het stelen van een hond gearresteerd. Men vond bij hem een zakboekje, waarin de door hem ontvangen aalmoezen gedurende de laatste 40 dagen waren opgeteekend en daaruit bleek, dat die gemiddeld *f* 20.50 per week hadden bedragen.

PARIJS, 15 Augustus.

Omtrent hetgeen van Oostenrijks houding ten opzigte van Sardinie gemeld is, meent men vrij algemeen, dat dit niet van overdrijving is vrij te pleiten. Men houdt het er voor, dat Oostenrijk misschien wel Sardinie zal hebben trachten te beduiden, dat het verdere expeditien van *Garibaldi* behoorde te beletten, maar niet dat het eene zoo dreigende houding heeft aangenomen als berigt werd.

In Sardinie wordt, naar men meldt, van niets dan van oorlog gesproken, en ijverig is men in de arsenalen bezig, terwijl ook dag en nacht geschut gegoten wordt. De regering heeft daarenboven 50,000 geweren hier te lande aangekocht, en kanonnen van het zwaarste kaliber, benevens eene massa ammunitie. Dagelijks worden 50,000 perkussiekopjes vervaardigd. Het oorlogsbudget in Tos-

kane, dat voor 1859 6,990782 livres bedroeg, is voor 1860 23,417,229 livres.

Oostenrijk doet hetzelfde. In Venetie legt het enorme verdedigingswerken aan, en om de vestingen staat alles onder water.

Generaal *Filangieri*, zich te Napels niet meer veilig wanende, zal waarschijnlijk hierheen komen.

Het gerucht, dat kolonel *Charras* zich op Sicilie bevindt, is onjuist.

Men verzekert, dat de keizer, ondanks de tegenkanting van Engeland, niet afziet van zijn voornemen, om *Abd-el-Kader* aan het hoofd van een Oostersch vorstendom te plaatsen.

De geheele Deensche infanterie en de garde te voet zullen met buksen met getrokken loopen worden gewapend.

Volgens eene partikuliere korrespondentie uit Turin is aldaar ernstig sprake van de wederoptreding van den generaal *Della Marmora* in het kabinet.

Van eene kleinkale zijde wordt weder dapper de spot gedreven met *A. Dumas* »den kornak van *Garibaldi*," die de daden van zijnen held boekstaaft op zijn jacht »te midden van zijne honden, vogels, apen, photographen, sekretarissen, bedienden, gekostumeerd de een als kusassier, een ander als Griek, een derde als Spanjaard, een vierde als Indiaan, en vergezeld door eene vrouw, die met eene admiraals-uniform is uitgedost.

ADVERTENTIEN.

‸ Voor de vele blijken van belangstelling en deelneming in het afsterven van onze geliefde jongste Dochter, betuig ik, ook namens mijne Echtgenoote en betrekkingen, onzen welmeenenden dank.

M. H. BEECKMAN,
gep. Lt. Kolonel Militie Commissaris.

‸ Men zal op morgen Zaturdag, den 18. Augustus 1860, des namiddags ten 5 ure precies, in het lokaal van verkoopingen achter St. Pieter te Utrecht, in het openbaar **Verkoopen**, de navolgende **HUIZEN en WONINGEN** met derzelver gronden en aanbehooren, staande en gelegen te Utrecht, t. w.:

No. 1. Een Koopmans-huis, waarin thans een winkel in manufakturen, aan de Westzijde van de Twijestraat, wijk B, no. 176, groot ongeveer eene Roede. Verhuurd aan den Heer *Busch*, tot 1 November 1861, om *f* 300 in het jaar.

No. 2. Een sedert weinige jaren nieuw gebouwd Huis, benevens de daarnaast loopende steeg, staande en gelegen Noordwaarts naast het perceel no. 1. Het huis, wijk B, no. 176a, groot ongeveer 60 El, is verhuurd aan den heer *Philipse*, tot 1 Mei 1861, om *f* 190 in het jaar.

No. 3, 4 en 5. Drie woningen, in de steeg, behoorende bij het perceel no. 2, wijk B, no. 176 b, c, en d, waarvan no. 176 b om 70 en de beide anderen ieder om 90 Centen in de week zijn verhuurd.

No. 6. Een Huis, Westwaarts naast de vorige woningen en aan de Oostzijde van de Gracht, wijk B, no. 176 e, f en g, in drieën verhuurd, ieder om 90 Centen in de week.

De perceelen no. 3, 4, 5 en 6 zullen eerst afzonderlijk en dan te zamen en vervolgens met no. 2 in een' koop worden geveild.

No. 7. Een Winkelhuis, aan de Westzijde van de Oude Gracht, nabij de Geertebrug, met Kluiskelder aan de Gracht uitkomende, wijk B, no. 66, groot 80 E. Verhuurd aan den Heer *van Weel*, om *f* 290 in het jaar, tot 1 November 1863.

No. 8 en 9. Twee Huizen, aan de Zuidzijde van de Geertesteeg, wijk B, no 508 en 507, bij de week verhuurd, no. 508 om *f* 2 en no. 507 om *f* 1,40.

Deze perceelen zullen eerst ieder afzonderlijk en daarna te zamen worden geveild.

No. 10. Dertig WONINGEN en SCHUUR, benevens Plaats met Pomp en twee Bleekvelden, toegang hebbende zoo van de Pelmolenstraat als van de Kerksteeg, achter de Twijestraat, wijk B, te zamen groot 9 R. 92 E., in de volgende perceelen, als:

a. De twee Woningen no. 413 en 414*a*, benevens de Schuur, te zamen verhuurd om *f* 3,20 in de week.
b. De vier Woningen no. 414*b*, *c*, *d* en *e*, te zamen verhuurd om *f* 2,80 in de week.
c. De vier Woningen no. 414*f*, *g*, *h* en *i*, verhuurd alsvoren.
d. De vier Woningen no. 414*j*, *k*, *l* en *m*, te zamen verhuurd om *f* 2,70 in de week.
e. De vier Woningen no. 414*n*, *o*, *p* en *q*, verhuurd alsvoren.
f. De vier Woningen no. 414*r*, *s*, *t* en *u*, te zamen verhuurd om *f* 2,80 in de week.
g. De vier Woningen no. 414*v*, *w*, *x* en *ij*, verhuurd alsvoren, en
h De vier woningen no. 414*z*, *aa*, *bb* en *cc*, te zamen verhuurd om *f* 2,50 in de week.

Nadat no. 10 in de acht aangewezen onderdeelen afzonderlijk zullen zijn geveild, zullen die onderdeelen te zamen worden gevoegd.

Alles breeder bij billetten vermeld en nader onderrigt te bekomen ten Kantore van den notaris DWARS.

‸ Op morgen Zaturdag 18 Augustus 1860, savonds ten 5 ure, zal de Notaris DE BALBIAN VAN DOORN, te Utrecht, in het Gebouw Achter St. Pieter, verkoopen:

a. Een HUIS in de Paauwsteeg, H. 212; *b.* een HUIS in de korte Smeesteeg, A. 439; *c.* een HUIS aan den Steenweg, D. 439; *d.* twee HUIZEN in de Lijnmarkt, E. 44 en 57; *e.* een HUIS buiten Catharijne, aan den Vleutenschenweg, L. 59; *f* vijf HUIZEN of zes WONINGEN, met ruim 3 bunders MOESLAND, buiten de Weerd, aan de Roodebrug, M. 585. 585. 587. 588 591. 592 en *g.* een HUIS, SCHUUR en ruim een bunder MOESLAND, in Abstede, aan de Oudwijkerveld- of derde Baansteeg, alles onder Utrecht. Breeder bij biljetten en te bevragen bij genoemden Notaris DE BALBIAN VAN DOORN, te Utrecht.

‸ De Notaris VAN GEYTENBEEK, gevestigd te Harmelen, zal op Dingsdag den 21. Augustus 1860, des voormiddags 11 ure, in het Gemeentehuis te Kockengen veilen en verkoopen:

Eene HUIZINGE, ERVE, GROND en TUIN, staande en gelegen te Kockengen in het Dorp, aan de Noordzijde van de Nieuwstraat, in de onmiddelijke nabijheid der Kerkgebouwen van de Hervormde, Roomsch Catholijke en Christelijk Afgescheidene Gemeenten.

Breeder bij billetten.

‸ Men zal op Zaturdag den 25. Augustus 1860, des namiddags ten één ure, te Utrecht, Achter St. Pieter, in het openbaar verkoopen:

Eene HOFSTEDE, bestaande in Huizinge met Achterhuis en verdere getimmerten, ERF, GROND en TUIN, mitsgaders BOOMGAARD, BOUW-, WEI- en HOOILANDEN, te zamen groot 14 bunders, 98 roeden, 90 ellen, staande en gelegen onder Ouden Rhijn, op Heikop, kadaster sectie D, nos. 154 tot en met 163, 166, 167 en 168.

Verhuurd aan *J. Vonk*, tot 1. Januarij en 1 Mei 1862, om *f* 575.— in het jaar.

Breeder bij billetten, en nader onderrigt ten kantore van den Notaris BORRET, te Utrecht.

‸ De Notaris TISSOT VAN PATOT, te Maarssen, zal op Dingsdag den 28. Augustus 1860, des voorm. 9 ure, ten sterfhuize van *G. H. Tepe* te Maarssen, verkoopen; Eenen zindelijken **INBOEDEL**, bestaande in: een Kabinet, Mahoniehouten Ladetafel, Tafels, Stoelen, Spiegels, Schilderijen en verdere Meubelen, Japansch en blaauw O. I. Porcelein, Lak- en Glaswerk, Kookfournuis, Koper, Tin, Blik, IJzer en ander Husraad; Bedden met toebehooren, Huis-, Bed- en Tafellinnen; Manskleederen; Zilveren Lepels en Vorken, Tabaksdoos, Horlogie, twee Kettingen en verdere Goederen. Daags voor de verkooping van 10—3 ure te zien.

‸ Met 1 Nov. a. s. **te huur** eene moderne HEERENHUIZING met 13 Kamers, Meiden- en Knechtskamers, Provisiekamer, Zolders, Keuken, Kelders, goed aangelegden Tuin; desverkiezende met Stal en Koetshuis, gelegen te Utrecht nabij de Wandelingen; te bevragen bij M. DE LEUR, Mr. Metzelaar, aan de Oude Gracht.

‸ **Wordt gevraagd** tegen *November* e. k. bij een gehuwd Predikant in de nabijheid van Utrecht, eene KEUKENMEID, ook bekwaam om *huiswerk* te verrigten.

Adres met *franco brieven* onder letter S. of in *persoon* bij den Boekhandelaar A. VAN DORSTEN Jr., Lijnmarkt te Utrecht.

IJZEREN BALKEN

‸ in alle afmetingen, tot zeer lage prijzen verkrijgbaar bij P. T. VAN OS EN ZOON,

ROTTERDAM.

De **Tafels** der wederstandbiedende kracht en **Prijscouranten** der Balken worden op aanvraag toegezonden.

SALON MUSICAL

POUR LA COUPE DES CHEVEUX.

‸ De ondergeteekende heeft de eer zijne geëerde begunstigers te berigten, dat hij zijn *Salon* voor het **Haarsnijden** en **Kappen** steeds geopend houdt, en dat daarin geplaatst is het uitstekend speelwerk van wijlen Baron *v. d. Capellen*, 't welk nu en dan de meest bekende en keurigste melodiën doet hooren. Hij beveelt zich bij voortduring aan tot het leveren van *Paruiken*, *Toupets*, *Bandeaux*, *losse Krullen enz.*; vooral munten zijne

PRUIKEN EN TOUPETS A LA NORMANDIN

steeds bijzonderlijk uit, die bekroond zijn, en niet alleen het natuurlijkst zich voordoen, maar voor de gezondheid zeer van belang zijn te achten, omdat de transpiratie er niet door wordt belemmerd.

P. L. VAN DIJK.
Coiffeur, Voorstraat, hoek van de Korte Slagtsteeg.

HUISKNECHT.

‸ Tegen 1°. November of vroeger wordt in eene goede dienst, bij eene famille, die des winters te Utrecht en des zomers buiten woont, **verlangd** een HUISKNECHT van de P. G. Alleen zij die gedurende eenige jaren in éene zelfde dienst zijn geweest en zeer goede getuigen kunnen overleggen van zedelijkheid, goed gedrag en bekwaamheid, zullen in aanmerking komen en zich daartoe moeten adresseren onder letter S., met franco brieven aan het Postkantoor te Doorn.

‸ Bij W. F. DANNENFELSER, te Utrecht, ziet het licht:

I. STATISTIEKE KAART

van de

PROVINCIE UTRECHT,

door den Ingenieur van den Waterstaat

L. VAN DE KASTEELE.

Op nieuw nagezien en geheel omgewerkt. *f* 3.

Deze Kaart is bijzonder belangrijk voor Gemeente- en Polderbesturen. De verschillende Waterschappen zijn door kleuren aangegeven.

II. PLATTE GROND DER STAD UTRECHT,

volgens de laatste opmetingen van wijlen den Sted. Architect **C. A. BOLL VAN BUUREN** met den meesten zorg gekleurd. *f* 1.25.

MARKTBERIGTEN.

WIJK BIJ DUURSTEDE, 15 Augustus.

Roode Tarwe van *f* 11.00 tot *f* 12.00. Ruwarige dito van *f* 12.50 tot *f* 13.25. Rogge van *f* 7.50 tot *f* 8.50 Boekweit van *f* 0.00 tot *f* 0.00. Haver van *f* 4.70 tot 5.00. Paardeboonen van *f* 8.25 tot *f* 8.50. Witte erwten van *f* 8.80 tot 9.00. Garst Koolzaad van *f* 00.00 tot *f* 00.00. Boter per 5 Ned. oncen *f* 0.47 1/2 tot 0.00 Eijeren de 100 stuks *f* 2.50.

WAARNEMINGEN, gedaan op het Koninklijk Nederl. Meteorologisch Observatorium te Utrecht. (*Zonnenburg.*)

Aug.	Uren	Wind- rigt.	Wind- kr.	Barom. 0,1 °	Ther F.	Afwijk d. Temp.	Vochtigh.	Gev. regen	*Opmerkingen*
			N. a.						
16	2	zzo.	6.0	747.44	78.3	+ 8.3	0.57	0.	Bewolkt.
	10	z.	0.0	46 49	62.8	+ 2.0	0.90	1.1	Zw. bew. *)
17	8	zzw.	5.5	51.48	65.3	+ 0 4	0 72	0.1	Bewolkt.

*) Van 4 3/4 tot 5 1/4 u. onweder met windstooten van 40 Ned. pond. drukking op de vierk. el.

Brest, Parijs, Hartlepool, Plymouth en Utrecht.

16 Aug. 's morg Grootste verschil der barometer-afwijking tusschen Utrecht (— 9.7) en Hartlepool (— 25.9) = 16.2 mm.

PRIJZEN VAN KOEPONS EN LOSB. OBLIGATIËN.

Metalliek	*f* 22.05	Pruissische . . .	*f* 34 87 1/2
Nat. Met. Koep. .	„ 28,75	Spaansche.	„ —,—
Napelsche	„ — —	Sp. Coep per fr.	„ —,—
Div. Eng. id . . .	„ 11,62 1/2	Hamb. Russen. .	„ —,—
Eng. Russen . . .	„ 11 62 1/2	Russ. in Zilv. R. .	„ 34,—
Fransche	„ 55 50	Poolsche in d. . . .	„ 26,87 1/2
Belgische	„ 55 75	Dollars	„ —,—

PRIJZEN DER EFFEKTEN.

AMSTERDAM 16 Aug. 1860.

NEDERLAND.					
Werkel. Schuld	2 1/2 pCt		63 5/16	63 5/8	63 ?/16
dito dito	3	„	76 1/4		
dito dito	4	„	98 1/2	98 3/8	98 3/8
Handelmaatschappij . .	4 1/2	„	131 1/8	131 1/2	131 1/2
BELGIE.					
Certifik. bij *Rotschild* .	2 1/2 pCt.		52 1/2		
SPANJE.					
Obligatien	3	pCt.	39 9/16	39 3/8	39 7/16
dito.	3	„	47 5/8	47 11/16	47 5/8
Binnenl. Schuld	3	„	47 1/4	47 3/8	47 1/4
Amortisable			20 1/16		
Bewijzen Koepons			5 3/8	5 5/8	5 3/8
PORTUGAL.					
Obligatiën	3	pCt.	43 1/16	43 5/16	43 3/16
dito 1856/59	3	„	41 ?/8	41 5/8	41 7/16
RUSLAND.					
Oblig. bij *Hope en C°*.	5	„	101	101 1/2	101
Obligat. 1828 & 1829.	5	„	100 1/2		
Certifikat. 1831 & 1833	5	„	84		
Certifikaten 1840 . . .	4	„	77 3/4		
Cert. 2e, 3e, 4e L.	4	„	78 3/4		
Certifik. 5e Serie . . .	5	„	87 1/4		
dito 1855 6e Serie . .	5	„	95 5/8	96	96 3/8
dito Adm. te Londen	4 1/2	„	90	90 3/8	90
dito dito	3	„	61		
Inschrijv. in Assign. .	6	„	59		
Certifik. van Assign. .	6	„	59		
Volgef. Spw.—Aand.			209 1/4	210 1/2	209 3/4
POLEN.					
Obligatiën	4	pCt.	78 5/8		
PRUISSEN.					
Obligatiën	5	„	102		
OOSTENRIJK.					
Oblig. Metaliek	5	pCt.	47 1/4	48 3/16	47 3/8
dito dito	2 1/2	„	25 3/8	25 1/2	25 1/2
Oblig. Rente Am.. . .	5	„	71 1/4		
dito dito Nat. 1854 . .	5	„	55 1/4	55 9/16	55 3/8
Bankaktiën.			723		
Aand. 1854.			211		
AMERIKA.					
Ecuad. Oblig. 1855 . .	1	„	11 1/8		
dito dito. . . .	1 1/2	„	11		
Granada, Oblig. . . .	4	„	13	13 1/16	
N.-Am. Illin. Obl. C. B.	7	„	89 1/4	89 3/8	89

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON.

Bijvoegsel bij No. 195 van de Utrechtsche Prov. en Stads-Courant.

Het **jaarverslag** der Ged. Staten, in de zomervergadering van 1860 aan de Prov. Staten uitgebragt, bevat o. a. de volgende bijzonderheden.

HOOFDSTUK **I.** De wettige bevolking op 31 Dec. 1858 bedroeg Mann. 78497 Vrouw 80853 Totaal 159350 en bedroeg op 31 Dec. 1859 Mann. 78664 Vrouw 80881 Totaal 159545, waarvan 98123 Prot. 59766 R. Kath 1629 Israel., enz.

De feitelijke bevolk. bedroeg op 31 Dec. 1859 Mann. 80548 Vrouw. 81997 Totaal 162545, waarvan te Utrecht 54080, Amersfoort 12735, Rhenen 4053, IJsselstein 3314, Wijk 2818, Montfoort 1710. De meest bevolkte dorpen waren Zeist met 4434, Soest 3290, Veenendaal 3016, Loosdrecht 2810, Mijdrecht 2628, Baarn 2485, Hoogland 2327, Vinkeveen 2201, Amerongen 2125, Woudenberg 2072, Jutphaas 1993, enz.

HOOFDSTUK **II.** In de Eerste Kamer werd door de Staten gekozen in plaats van wijlen baron *d'Ablaing*, nadat mr. *A. J. v. Beeck Calkoen* bedankt had, baron *J. Taets v. Amerongen v. Natewisch*, terwijl jhr. mr. *J. Huydecoper v. Maarsseveen* werd herkozen. — Tot lid der Ged. Staten werd benoemd in plaats van mr. *H. A. Laan*, mr. *W. R.* baron *v. Tuyll v. Serooskerken v. Zuylen.*

De archieven der provincie hebben door tusschenkomst van het lid mr. *P. de Beaufort*, een belangrijk geschenk ontvangen van jonkvrouwe *v. Lynden v. Lunenburg.* In de boekverzameling van wijlen mr. *J. A.* baron *v. Lynden v. Lunenburg*, die vroeger als landdrost aan het hoofd der regering van dit gewest geplaatst was, bevond zich eene verzameling uittreksels of afschriften der resolutien van de voormalige Staten van Utrecht en hunne Gedeputeerden, stelselmatig gerangschikt en van beknopte bladwijzers voorzien, loopende van het laatst der 16. tot het laatst der 18. eeuw, bijeengebragt in elf zware folio banden. Deze boeken, gewis door de zorgen van een werkzaam regeringslid tot eigen gebruik in de vorige eeuw aangelegd, zijn voor de administratie van ons gewest bij eventuele nasporingen van oude bescheiden van veel gewigt, en met genoegen hebben wij de edelmoedige geefster onzen opregten dank doen toekomen. Eene verzameling papieren, afkomstig van het voormalig rijkskamergeregt te Wetzlar en op Utrechtsche zaken betrekking hebbende, ging ons door tusschenkomst van het depart. van binnenl. zaken geworden.

De begrooting der kosten van 't prov. bestuur voor zooveel het rijksbestuur is, was over 1859 in uitgaaf *f* 41.040. De begr. van enkel prov. en huishoudelijke inkomsten en uitgaven was *f* 74,346,35.

Onder de uitgaven komen vooor onderhoud van wegen, bruggen, enz. *f* 19,681.—, kosten verbeterde kaart van de prov. *f*. 2,000.—, verpleging krankzin. *f* 4,000.—, kosten lager onderwijs *f* 2.400.—, verschil. toelagen onderwijs *f* 5,200.—, verbetering Holl. Yssel *f* 10,000.—, Utr. plakkaatboek *f* 1200.—, rente geb. v. Kunsten en Wet. *f* 1290.—, bijdrage rente wegen *f* 3,100.—.

De *f* 14,961,81 van den verkoop der 1. bedijking der Mijdrechtsche droogmakerij is aangewend tot prov. schulddelging.

HOOFDSTUK **III.** 't Getal kiezers voor den gem.-raad en de prov. bedroeg 7693, waarvan 4007 aan de verkiezingen deelnamen.

Te Driebergen wordt eene nieuwe begraafplaats daargesteld; te Vleuten is de verplaatsing der begraafplaats wenschelijk.

De jaarl. begrootingen van al de gemeenten wijzen over 1859 aan:

In de gewone ontvangsten. . .	*f* 747334.30
In buitengewone ontvangsten.	- 143201.74^{5}
Totaal. . . .	*f* 890536.04^{5}

De plaatselijke belastingen: opc op 's rijks dir. bel. en hoofdelijke omslagen *f* 327457.83, opc. op 's rijks acc. *f* 247211.66^{5}, plaatselijke belasting op honden *f* 4274.12^{5}, heffingen of retributien voor het gebruik van openbare werken, *f* 95132.89^{5},

De gezamenlijke uitgaven zijn bij de plaatselijke begr. over 1859 uitgetrokken:

Gewoon	*f* 888438.10
Buitengewoon	- 1504.49^{5}
Totaal. . . .	*f* 889942.59^{5},

Hierin komen onder anderen voor kosten van het gemeente-bestuur *f* 188290.15^{5}, van publieke werken *f* 186551.19, van het openbaar onderwijs *f* 58533.93^{5}, toelagen voor onderstand van behoeftigen en van liefdadige instellingen *f* 110450 91^{5} enz.

Aan hoofdelijke omslagen werden in 64 gemeente gevorderd *f* 187,148.60.

HOOFDSTUK **IV.** Even als voor andere gewesten van ons vaderland, is ook voor de provincie Utrecht het jaar 1859 met betrekking tot de volksgezondheid zeer ongunstig geweest. Slechts op weinige plaatsen is men van epidemische ziekten vrij gebleven. Tusschenpoozende koortsen waren bijna overal gedurende vele maanden heerschende. Ook mazelen, roodvonk en kinkhoest hebben zich in een aantal gemeenten epidemisch vertoond. De cholera heeft, zoo wel in de hoofdstad der provincie als elders, een grooter of kleiner getal personen aangetast. De kommissie zal in de eerste plaats een beknopt overzigt geven van de ziekten, die buiten de cholera in de verschillende gemeenten zijn waargenomen, en daarna alles vermelden wat haar ten opzigte van de cholera is bekend geworden.

In de stad Utrecht had men gedurende den winter en in het voorjaar vele katarrhale en rheumatische ongesteldheden, met of zonder koorts, alsmede een groot aantal febres intermittentes, waaronder vele zoogenaamde vermomde koortsen, die zich onder den vorm van eene andere ziekte vertoonden. De maand Februarij leverde buitengewoon veel gevallen van pas ontstane krankzinnigheid op. In Maart en April hebben veel menschen aan typhus geleden, vooral aan typhus cerebralis, die zich trouwens reeds vroeger sporadisch vertoond had. Het ergst heeft die ziekte geheerscht onder de werklieden eener sigarenfabriek, niet door het inademen eener onzuivere lucht, maar, gelijk een naauwkeurig onderzoek geleerd heeft, alleen door besmetting van den een op den ander, als gevolg der trouwe oppassing, die de gezonden aan hunne zieke makkers verleenden. De sterfte is gelukkig gering geweest. In Junij en Julij leden zeer veel kinderen aan kinkhoest, maar had men overigens weinig zieken. Met Aug. veranderde echter die gunstige toestand, en tot aan het einde des jaars was het aantal zieken bijzonder groot. Behalve katarrhale aandoeningen der spijsverterings-werktuigen, onder den vorm van kolijk, buikloop en wat dies meer zij, kwamen zeer veel aanhoudende en bijzonder hardnekkige tusschenpoozende koortsen voor, en hebben de cholera, waarover later, en het roodvonk, vooral in de maanden Sept. en Okt., epidemisch geheerscht. Laatstgenoemde ziekte had zich nu en dan sporadisch vertoond; in het voorjaar inzonderheid bij het garnizoen. Zij was intusschen goedaardig. In Dec. eindelijk zijn de mazelen begonnen, wier sterke verspreiding in een volgend verslag zal vermeld worden.

Te Amersfoort is de gezondheidstoestand in 1859 gunstiger geweest dan in 1858. Roodvonk kinkhoest en mazelen hebben geheerscht. — Te Wijk hebben velen aan typhus abdominalis geleden, zonder dat die ziekte epidemisch was. Mazelen waren in de 3 zomermaanden algemeen, en in 't najaar veel kinkhoest. — Te Rhenen was de gezondheidstoestand weder uitnemend. — Te Ysselstein veel tusschenpoozende koortsen, ook mazelen en kinkhoest. — Te Montfoort veel koorts.

Ten platte lande waren over 't algemeen vele zieken.

De Cholera openbaarde zich te Utrecht den 6., te Jutphaas den 4. Sept., 14 dagen later te Vreeswijk, 4 dagen later te Harmelen, waar zij 1/26 deel der bevolking aantastte, den 26. te Maarssen, den 28. te Abcoude, den 30. te Loenen en te Montfoort, den 5. Okt. te Ysselstein, en daarna te Vinkeveen, Veenendaal en Zuijlen; in anderen gemeenten vielen slechts 1 of 2 slagtoffers.

Over 't geheel hebben gemeente-besturen en geneeskunstoefenaren gewedijverd in zorgen, om den gezondheidstoestand zoo goed mogelijk te doen zijn.

Het ziekenhuis te Utrecht (waar 304 zieken werden verpleegd, 2000 zieken gratis behandeld en 101 vrouwen verlost waarvan 2 stierven), het diakonessenhuis (waar 108 zieken werden verpleegd), het krankzin gesticht (waar 222 pers. werden verpleegd) en het Ned. gasthuis voor behoeftige ooglijders (waar 1060 lijders werden behandeld) zijn behalve het eerste in goeden staat.

HOOFDSTUK **V.** Het getal der tot de loting der nationale militie ingeschrevenen voor de ligting van 1859 bedraagt 1502 manschappen.

Het door de provincie te leveren contingent beliep 475.

De sterkte der schutterijen in de provincie is:

Dienstdoende schutterijen.	Aktief	1030	
	Reserve	668	
			1698
Rustende schutterijen.	Aktief	1518	
	Reserve	1278	
			2796
		Totaal . . .	4494

De majoor-kommandant heeft aan het bataillon der Utrechtsche schutterij eene indeeling gegeven, gelijk staande met die der bataillons van het leger. Het bataillon bestaat uit 6 kompagniën, namelijk eene tirailleurkompagnie en 4 kompagniën, bij welke alleen geoefende manschappen worden geplaatst; de zesde kompagnie is bestemd om alle ongeoefende manschappen op te nemen. Deze nieuwe indeeling draagt goede vruchten.

HOOFDSTUK **VI.** Het getal gemeenten der Nederd. Herv. kerk bedraagt in de provincie 67, dat der dienstdoende predikanten 83; eene zelfstandige Herv. gem. is te Soesterberg gekomen.

Het getal R. K. kerkgemeenten is 42.

De toestand der kerkgebouwen is voldoende. De kerk van Zegveld is zeer bouwvallig.

Uit het synodale fonds voor noodlijdende kerken is tot opbouw der kerk en pastorie te Soesterberg een subsidie verleend van *f* 3800.—, alsmede aan de kerken van Vleuten, Schalkwijk en Waverveen van *f* 100.—, *f* 55.— en *f* 45.— tot herstellingen. De kapel voor het seminarie te Rijsenberg is voltooid.

Te Montfoort heeft men een aanvang gemaakt met het leggen der fundering voor eene kerk voor de R. K. gemeente.

Prov. subsidiën zijn verleend voor de Herv. te Soesterberg *f* 1500.—, voor de Herv. te Schalkwijk *f* 200.—, voor de Luth. te Amersfoort *f* 400.—, voor de R. K. te Montfoort *f* 1000.—, voor de Israël. te Utrecht *f* 300.—. Rijkssubsidiën voor de R. K. te Oudenrijn *f* 000.—, voor de R. K. te Renswoude, Veenendaal *f* 1000.—.

Legaten zijn aanvaard door de Herv. gem. te Mijdrecht *f* 5000 van mej. *v. Wieringen*, door de Herv. bewaarschool op den Springweg *f* 500.— en door de diak. scholen der Herv, te Utrecht *f* 500.— beiden van mej. *v. Mariënhoff*, door 't R. K. kerkbestuur te Zandvoort (Baarn) *f* 200.— van mej. *Cuijper.*

HOOFDSTUK **VII.** In den loop van het jaar 1859 hebben Ged. Staten bemoeijingen met het lager onderwijs hoofdzakelijk ten doel gehad het onderzoeken van ontwerpen van regeling ingevolge de voorschriften der nieuwe wet. In het volgende jaar zal het onderwijs in alle gemeenten geregeld moeten wezen.

De regeling van het getal scholen heeft geen bezwaar opgeleverd. Even min was dit het geval met de bepaling der jaarwedden van de hoofdonderwijzers. Meer stof tot aanmerkingen gaven de jaarwedden en toelagen der hulponderwijzers en kweekelingen, die door het schooltoezigt in verscheidene gevallen te laag werden geoordeeld, terwijl de schoolgelden voor sommige gemeenten te hoog werden gevonden, en vooral op een eenparig bedrag van hetzelve voor al de klassen der zelfde school aangedrongen werd.

Voor den aanbouw eener onderwijzerswoning te Lopik is 1/3 der benoodigde som van *f* 3300,— uitgetrokken; nog werd verleend *f* 600,— voor de leerschool van aankomende onderwijzers te Utrecht, *f* 300,— voor dergelijke school te Amersfoort, *f* 250.— voor de Technische school, *f* 150.— voor de Handwerksschool, *f* 200.— voor een bijzondere school aan den Polsbroekerdam, terwijl een post van *f* 2000,— op de begr. is gesteld voor toelage ten behoeve van schoolonderwijzers en inrigtingen van onderwijs.

In de provincie waren den 31. Dec. 1859 aanwezig: Openbare scholen, alleen voor gewoon lager onderwijs 80, openbare scholen, voor uitgebreid lager onderwijs 4, bijzondere gesubsidiëerde scholen 13, bijzondere niet gesubsidiëerde scholen 84, in het geheel 181, hieronder zijn ook de scholen in de gevangenissen begrepen en scholen van bijzonderen aard.

Het getal schoolgaande kinderen bedroeg in Jan. 9493 jongens en 7499 meisjes, kosteloos onderwezene 3810 j. en 3040 m.; — in Julij 8713 j. en 7536 m.; kosteloos onderwezene 3518 j. en 3194 m. Het onderwijs werd gegeven door 154 hoofdonderwijzers, 137 hulponderwijzers en 94 kweekelingen; en door 21 hoofdonderwijzeressen, 48 hulponderwijzeressen en 9 kweekelingen. Bovendien waren er in de provincie, voor zoo veel bekend, 31 huisonderwijzers en 3 huisonderwijzeressen.

Op de latijnsche school te Utrecht waren 72 leerlingen, te Amersfoort 27, in tweede halfjaar 20 leerlingen.

Op de Hoogeschool te Utrecht waren op 31 Dec. 1859: Bij de fakulteit der godgel. 216, regtsgel. 198, letteren 14, geneesk. 68, wis- en natuurk. 14, in 't geheel 510, waarvan 42 elders studeerden.

In den loop van 1859 is de herstelling voltooid van de twee praalgraven in de Herv. kerk te Ysselstein van *Gijsbert van Amstel*, met zijne echtgenoot *Beerta van Heukelom*, en hun zoon *Arnold* van Ysselstein, met zijne echtgenoot *Maria van Henegouwen*, en van *Aleid van Culemborg.* Het werk der herstelling is door den beeldhouwer *E. F. Georges*, te Utrecht, uitgevoerd. De kosten zijn gedragen door het provinciaal Utrechtsch genootschap, ondersteund door een provinciaal subsidie van *f* 500.—. Twee hoogst belangrijke overblijfselen van oude vaderlandsche kunst zijn langs dien weg behouden. De overgave der gerestaureerde monumenten aan de kerkvoogden te Ysselstein door de komm. uit het prov. Utrechtsch genootschap had op den 21. Dec. plaats.

HOOFDSTUK **VIII.** Gelijk in vorige jaren waren ook nu wederom de bezwaren tegen de werking der armenwet vele.

In 64 van de 72 gemeenten sprak men over die werking een ongunstig oordeel uit. In Utrecht daarentegen, in Amersfoort, als ook in enkele kleinere gemeenten was het oordeel gunstig. Het hoofdbezwaar was en bleef de bepaling van het domicilie van onderstand. In verreweg de meeste gemeenten bestaat de wensch, dat de woonplaats en niet de geboorteplaats bij de bepaling van het domicilie van onderstand als grondslag worde aangenomen. Sommige gemeente-besturen dringen met meer of mindere klem op eene wijziging van de armenwet in dien zin aan.

De overige bezwaren, namelijk de willekeur van sommige kerkelijke besturen en de druk van de kosten wegens restitutie van onderstand, hangen naauw met de bepaling van het domicilie van onderstand zamen en moeten daaruit worden afgeleid.

De gemeente-rekeningen leveren het bewijs op van de ongunstige werking der armenwet op de geldmiddelen der gemeenten beneden de 5000 zielen.

Het bedrag der kosten van onderstand (waaronder niet zijn begrepen de kosten voor verpleging van krankzinnigen, noch die voor verpleging in de koloniën der maatschappij van weldadigheid, noch de jaarwedden van genees- en heelkundigen, noch de subsidiën aan instellingen van weldadigheid) toont dit onwedersprekelijk aan. Die kosten toch beliepen voor de gezamenlijke gemeenten beneden de de 5000 zielen: In 1853 en 1854 veel minder dan *f* 10000.—, in 1855 ongeveer *f* 10000.—, in 1856 bijna *f* 15000.—, in 1857 omstreeks *f* 18500.— en in 1858 nagenoeg *f* 19600.—.

Ook de gemeente-begrootingen geven dezelfde droevige uitkomst. De raming der kosten voor die gemeenten bedroeg: over 1856 circa *f* 12000.—, over 1857 cirka *f* 16000.—, over 1858 cirka *f* 17000.—, over 1859 cirka *f* 19000.— en over 1860 bijna *f* 21000.—.

Men zou bedrogen uitkomen, wanneer men meende te mogen aannemen, dat in die gemeenten beneden de 5000 zielen òf de ontvangsten wegens restitutie van onderstand in verhouding waren toegenomen, òf de uitgaven wegens andere kosten van armwezen aanmerkelijk afgenomen.

De subsidiën aan instellingen van weldadigheid waren in 1856 *f* 52930.31, in 1857 *f* 48426.13^{5}, in 1858 *f* 40318,94, in 1859 *f* 45320 70^{5} en 1860 *f* 41572.14^{5}.

De gemeente uitgaven beliepen over dezelfde jaren: *f* 121827.98, *f* 126034 68, *f* 119376 55, *f* 125383.50^{5}, *f* 121114.76^{5}; de ontvangsten: *f* 5887.98, *f* 9054.04^{5}, *f* 9912,36^{5}, *f* 10527.82 en *f* 11496.34.

Erfmakingen hadden plaats door wed. *Elzer* *f* 4000.—, aan de stadsalm. kamer en *f* 6000.— aan 't Herv. diak. best. te Utrecht, door douair. *v. Heeckeren Wiersse* *f* 3000.— aan 't Herv. diak. best. te Renswoude, door mej. *v. Mariënhoff* *f* 1000 aan 't Herv. diak. best. te Utrecht, door wed. *Buijs Ballot* aan 't zelfde *f* 500.—, door mevr. *Mock* *f* 1000.— aan de Luth. diak. te Utrecht, door *Roméijn* *f* 1000 aan 't Herv. diak. best. te Utrecht, door *Pen* een perceel land aan 't R. K. armbest. te Baarn, door *Trijntje Mamé* *f* 200.— aan 't Herv. diak. bestuur te Vreeland.

HOOFDSTUK **IX.** De rijks-veldwachtdienst werkte bijzonder gunstig, naar de eenstemmige getuigenis vrn alle gemeenten, waar een rijks-veldwachter was gestationneerd. Het personeel is echter niet talrijk genoeg om personen en goederen overal voldoende te beschermen. De nachtwachtdienst wordt in sommige gemeenten door de ingezetenen bij beurten waargenomen.

Behoudens een paar uitzonderingen, luiden de rapporten omtrent de geschiktheid en bekwaamheid der gemeenteveldwachters gunstig.

De staat der brandbluschmiddelen is over het algemeen voldoende.

Volgens de bij ons ingekomen berigten, hadden er in het afgeloopen jaar 14 branden plaats; 5 daarvan zijn aan den bliksem toe te schrijven. Ernstige branden hadden plaats te Utrecht (8 Mei) bij een bakker; te Amersfoort (16 Mei) in eene schuur met hooi en stroo, en te Veenendaal (13 Julij), waarbij 3 huizen verbrand, 2 zwaar en 2 ligt werden beschadigd, en een tiental arbeiders-gezinnen van hunne have werden beroofd. Te Vinkeveen is een hoog verzekerd perceel, bestaande uit eene bakkerij en boerderij, door het broeijen van het hooi voor de derde maal afgebrand. Te Achterberg (gemeente Rhenen) brandde eene boerenwoning geheel af.

De verlichting is vooruitgaande. Die der buitenwijken van Utrecht laat nog veel te wenschen overig. De Amersfoortsche gasfabriek kwam den 17. Aug. in werking. Het dorp Zeyst wordt het gansche jaar door tot half elf ure door 53 gaslantaarns verlicht. Wijk bij Duurstede wordt gedurende de 6 wintermaanden door olie verlicht; er is een adres ingediend tot oprigting eener gasfabriek.

Het getal gevangenissen in deze provincie werd in den loop des vorigen jaars met een vermeerderd. De inrigting namelijk en verbouwing van het kasteel te Montfoort. Het kasteel werd in Julij betrokken door de vrouwelijke veroordeelden.

Het geheel waren in de provincie 2106 pers. in bewaring genomen, die 3839½ dagen verbleven, terwijl in de cellul. gev. te Utrecht, in 't huis van verzekering aldaar en in 't huis van arrest te Amersfoort 71,221 en 41 en 18,7 en 3 pers. onder de 16 jaar; als aangeklaagd of in staat van besch. gesteld, 470,293 en 301 korr. en in de cell.

gev. alleen 3 krim. veroordeelden, om schulden 4 te Utrecht en 3 te Amersf. om boeten 8 te Utrecht, militaire gevangenen waren er onveroordeelden 32, veroordeelden 39 te Utr. en 17 bij hunne korpsen disciplinair gestrafte militairen.

De gezondheids-toestand der gevangenen was niet ongunstig. In de cellulaire gevangenis zijn 2 overleden en werden 2 krankzinnig. In het huis van arrest te Amersfoort zijn slechts 5 personen ongesteld geweest; te Montfoort waren 14 meisjes onder geneesk. behandeling.

HOOFDSTUK X. De kohieren der direkte belastingen bedragen: de grondbelasting in 1859 voor gebouwde eigendommen *f* 280027.08, voor ongebouwde eigendommen *f* 418662.02, meer dan in 1858 *f* 6548.14.

Het personeel was in $18^{59}/_{60}$ met de opc. ook voor prov. en gem. *f* 584017.16, meer dan in $18^{58}/_{59}$ *f* 7050.96.

De patenten waren in $18^{59}/_{60}$ *f* 112785.97^{5}, meer dan in $18^{58}/_{59}$ *f* 1707.95.

De in- en uitgaande regten waren in 1859 *f* 14330.53^{5}, meer dan in 1858 *f* 344.47.

De akzijnsen waren in 1859 *f* 912449.37, meer dan in 1858 *f* 37595.67, waarvan *f* 17800.— op het gedist.

De opbrengst van zegel, registr., hypoth. en sukcessie *f* 651,045.68 of *f* $446,399.21^{5}$ minder dan in 1858; dit groot verschil is toe te schrijven aan mindere verkoopingen van vaste goederen en 't minder openvallen van aanzienlijke boedels.

De opbrengst der regten van waarborg van gouden en zilveren werken was *f* 6140.89^{5} of *f* 722.77 minder dan in 1858.

HOOFDSTUK XI. In den toestand van het vaarwater en van de oevers van de rivier en de Neder-Rijn en Lek is ook in dit jaar geene beduidende verandering waargenomen.

De verbetering aan het Hagesteinsche riviervak is door het rijk aan den regteroever (Utrechtsche zijde) voortgezet.

De vroeger opgenomen verbetering aan de Horden, boven Jaarsveld, is ook in dit jaar voortgezet.

Met inbegrip van het gewone onderhoud der rijswerken, is aan de bovenstaande werken door het rijk besteed eene som van *f* 19296.—

Een ontwerp tot verhooging en verzwaring van den geheelen Lekdijk, zoo boven- als benedendams, dus van Amerongen tot Schoonhoven, is op last van den Minister van binnenl. zaken door de ambtenaren van den waterstaat in Utrecht opgemaakt en met de daarbij behoorende plans aan Z. Exc. ingediend.

Intusschen is het kollegie van den Lekdijk bovendams met steeds te waardeeren ijver en zorg voortgegaan om den belangrijken dijk, dien het beheert, te versterken.

Eene som van *f* 5000.— is daaraan besteed.

Het verhoogen en verzwaren der buitenkade van den Lekdijk te Vreeswijk is door de drie kontrakterende partijen, zijnde het rijk, het kollegie van den Lekdijk bovendams en de stedelijke regering van Utrecht, in dit jaar geheel voltooid voor *f* 22,050.—

Daardoor is de waterkeering rondom Vreeswijk aanzienlijk verbeterd, en heeft de scheepvaart aan den nieuwen bazaltmuur langs de rivier, tusschen de twee sluizen, eene zeer goede legplaats verkregen.

De kosten aan de hulpschutsluis te Vreeswijk hebben *f* 7048.— bedragen.

Tot verbetering van den Holl. IJssel zijn 15 bunders voor *f* 31,085.— onteigend; voor de ontbrekende 4½ bunder is een wetsontwerp onteigening aan de kamers ingediend.

De verbetering van de zeehaven te Spakerburg is voor *f* 15,800.— uitbesteed.

Tot droogmaking der Tienhovensch-Maarsseveensche plassen is een aanvang gemaakt met het graven van slooten.

HOOFDSTUK XII. In het afgeloopen jaar werd voor het gewone onderhoud aan de Rijks groote wegen besteed

eene som van	*f* 41200.—
En daarenboven:	
Voor buitengewone vernieuwingen	- 11450.—
Te zamen	*f* 52650.—

Voor de provinciale wegen werd *f* 11,583 besteed aan onderhoudskosten.

Op kosten van den heer mr. *K. J. F. C. Kneppelhout van Sterkenburg* en met een provinciaal subsidie van *f* 600.— is deze belangrijke verbindingsweg tusschen den Cothenschen grindweg en den Rijks-straatweg, nabij het buitengoed Oudeweg, tusschen Driebergen en Doorn, tot stand gekomen.

Voor rekening van den heer *E. L. baron van Hardenbroek van Lockhorst* is de Zandweg, strekkende van Amersfoort langs Randenbroek tot aan den huize Heiligenberg, lang 1800 ellen, bestraat.

HOOFDSTUK XIII. Het jaar 1859 leverde aanvankelijk warme maanden op. April en Mei waren echter koel; de zomermaanden bragten weinig regen en wegens de groote verdamping waren zij droog. In December was de vorst vrij streng. Stormen of onweders rigtten in deze streken geene schade aan.

De wintertarwe leverde een voor het oog beter gewas op dan het vorige jaar.

De winterrogge heeft dit jaar een slecht gewas opgeleverd.

De haverbouw is dit jaar ongunstig uitgevallen en gaf slechts een half gewas.

De kultuur van winterkoolzaad verkreeg in de meeste gemeenten uitbreiding.

De tabak heeft, over het geheel genomen, dit jaar een gunstig gewas opgeleverd. De lage prijzen zullen vele planters evenwel doen besluiten hunne kostbare gronden tot andere einden te gaan gebruiken.

De vroege soorten aardappelen zijn over het algemeen goed geslaagd. Van de late daarentegen is de roode soort sterk door de ziekte aangetast geworden.

De graslanden hebben een goed en zelfs ruim gewas opgeleverd, zoodat het vee overvloed van voeder heeft gehad. Ook de hooilanden hebben eenen goeden en uitemenden oogst gegeven.

De opbrengt per bunder was van 1000 tot 7000 pd.; deze laatste hoeveelheid werd verkregen te Bunnik, Odijk, Werkhoven, Zeist en Schalkwijk.

De Amerikaansche dorschmachine, de schoffelploeg en de Engelsche streo-snijbanken komen meer en meer in gebruik.

Over het algemeen geschiedt nog de bewerking der landerijen op de oude wijze; alleen legt men zich meer toe op de bemesting en het schoonhouden der akkers.

De longziekte vertoonde zich in 59 gemeenten onder het vee van 236 landlieden. Van de aangetaste runderen zijn 58 pCt. gestorven, 40 pCt. hersteld en bleven 2 pCt. in behandeling.

De langdurige verwikkelingen betrekkelijk de gemeentegronden van Leersum zijn eindelijk op eene bevredigende wijze opgelost. Eene uitgestrektheid van 540 bunders heide, 17 bunders bouwland en nagenoeg 11½ bunder dennenbosch werd in Maart te Utrecht verkocht voor *f* 35125.—.

19 bunders woeste grond zijn weder ontgonnen.

Bebouwd waren 7617 bunder met hakhout, 6105 met rogge, 5736 met boekweit, 3712 met aardappelen, 3849 met tarwe, 2351 met knollen, 1298 met haver, 800 met klaver, enz. Er waren 33,716 bund. wei-, 22,294 bund. hooi-, 1327 bund. boomgaard- en 506 b. warmoeziersland.

In de prov. waren 58 dekhengsten en 2739 merriën, die gedekt werden; het geheel aantal paarden bedroeg 11,784, 70,845 runderen, 323 ezels, 32,181 schapen, 17,597 varkens, 4273 bokken en geiten, 52 810 kippen, 924 kalkoenen, 15,440 eenden, 646 ganzen, 11,580 duiven, 71 paauwen, 220 faizanten, 28 poelepintaden en 84 zwanen. Nog waren er 2480 korven bijen.

Op de markten te Utrecht werden aangebragt 3129 paarden, 16084 runderen, 1346 schapen, 8125 lammeren en 12667 varkens, te Amersfoort 665 paarden, 28 runderen en 3975 varkens, te Montfoort 600 paarden en 638 runderen, te Rhenen 153 paarden en 258 runderen, te Wijk 38 paarden, 1568 runderen, 625 schapen en 1427 varkens, te Abcoude 259 paarden, enz.

Nog werd o. a. aangevoerd op de markten te Utrecht 53,533 mud tarwe, 9345 rog, 2272 garst, 1274 haver, 3859 koolzaad, 18630 boekweit, 61313 aardappelen, 4324 appelen, 2033 peren, 15,785 pd. kersen, 69,045 gras- en 24,638 weiboter, 39,500 zoetemelksche- en 9400 Leidsche kaas. — Te Amersfoort 3080 m. aardappelen, 28004 pd. kaas, te Veenendaal 4547 pd. kersen en 30427 pd. wol, te Wijk 5249 m. tarwe, 2983 rog, 306 garst, 1971 haver, 1056 boekweit, 6184 pd. boter, enz.

HOOFDSTUK XIV. In de reguliere veenderijen zijn 114,927,73 gemeten [] veenstokken, en 1,538,851 getaxeerde tonnen turf gestoken; in de irreguliere 75,105 tonnen turf.

Het getal arbeiders bedroeg in de lage veenen 2550, in de hooge ongeveer 400.

HOOFDSTUK XV. In weerwil van den bloedigen krijg, die in de eerste helft des vorigen jaars in zuidelijk Europa woedde, hebben handel en nijverheid niet zulke nadeelige uitkomsten opgeleverd als men aanvankelijk vreesde. De tijdsomstandigheden in aanmerking nemende, was de toestand betrekkelijk gunstig.

De aanmerkelijke verliezen, door velen geleden, ten gevolge van de daling der publieke fondsen, waren oorzaak dat vele ambachten, inzonderheid die, welke met de weelde in verband staan, minder werk hadden. Vooral deed zich dit te Utrecht gevoelen. De loonen bleven nagenoeg op dezelfde hoogte; de prijzen der meeste levensbehoeften, met uitzondering van de aardappelen, waren lager dan in de vorige jaren, zoodat het werkelijke loon hooger kan worden genoemd.

Het verslag der Utrechtsche kamer van koophandel behandelt met eenige uitvoerigheid de gebrekkige opleiding van den arbeidenden stand. Wij aarzelen niet ons grootendeels met hare beschouwingen te vereenigen; wat de hoofdzaak betreft, gelden zij voor de geheele provincie. Bij het bestaan der talrijke gelegenheden tot onderwijs is het te betreuren, dat daarvan door de lagere klassen niet meer en beter gebruik wordt gemaakt. Vele ouders verwaarloozen de verpligtingen, die zij jegens hunne kinderen hebben te vervullen, en laten, tot onberekenbaar nadeel voor de kinderen zelven en voor de maatschappij, de gelegenheid en den leeftijd tot het aanleeren van onmisbare kundigheden voorbijgaan. De kinderen, die de school bezoeken, verlaten die gewoonlijk te vroeg, om als loopjongen een ambacht te leeren of op eene fabriek eenig loon te kunnen verdienen. Het weinige, dat op de school werd geleerd, wordt spoedig vergeten.

Voor de opleiding tot ambachten doet zich het gemis aan ambachtscholen meer en meer gevoelen. De leerschool tot bevordering van bouwkundige kennis te Utrecht is, ten gevolge der ongeschikte leiding daaraan gegeven, weder te niet gegaan. De *inrigting van onderwijs aan den arbeidenden stand* bleef goede vruchten opleveren. Het onderwijs in de natuur- en scheikunde heeft een zeer praktische rigting; de toepassing dezer wetenschappen op de nijverheid en het dagelijksch leven wordt daarbij voortdurend in het oog gehouden. Een getal van 76 leerlingen nam er aan deel. De technische school, onder de leiding van dr. *D. Grothe*, als direkteur, sticht voortdurend veel nut. Het getal leerlingen bedraagt 44, waarvan 30 uit andere plaatsen.

De handels-sociteit zette het onderwijs in het koopmansboekhouden met goed gevolg voort.

Van de ambachten heerschte de meeste bedrijvigheid in die der metselaars, timmerlieden, loodgieters en verwers. Tot de voornaamste werken, te Utrecht uitgevoerd, behooren de verbouwing en uitbreiding van het krankzinnigengesticht, de nieuwe bouw van zestig woningen voor de tweede maatschappij tot verbetering der woningen voor arbeidenden en minvermogenden, die van de woningen der Stevens-fundatie, enz.

Tot de belangrijkste industriële inrigtingen te Utrecht behooren de werkplaatsen der Rijnspoorwegmaatschappij. Behalve het doen van herstellingen aan lokomotieven en rijtuigen, werden er 40 kolenwagens en een 3tal rijtuigen vervaardigd. De gunstige resultaten, welke het uitbesteden van het werk in 1858 heeft opgeleverd, gaven aanleiding, dat die maatregel op groote schaal is toegepast. Door het vermeerderd gebruik van steenkolen zijn de koke-ovens veel minder gebezigd, en is het getal arbeiders, aan deze ovens werkzaam, tot twaalf verminderd, die tevens belast zijn met het aanbrengen van steenkolen voor de machines.

De sigarenfabriek van Ribbius Peletier kreeg eene uitbreiding door de toevoeging eener afdeeling, uitsluitend voor vrouwen bestemd. In Augustus geopend, zijn nu reeds 70 vrouwen boven de 14 jaren daarin werkzaam.

De zoutziederij had minder afzet door den schralen oogst van snijboonen en de geringe vraag naar slagtzout. De fabriek van landbouwwerktuigen had eenigen afzet naar Oost-Indie; overigens was de vraag niet groot. De toestand der windkoornmolens was ongunstig, — een natuurlijk gevolg van de uitbreiding, aan de door stoom gedreven meelfabriek gegeven. Deze fabrieken hadden toenemend debiet. De konkurrentie der Waal-fabrieken was oorzaak, dat de steenbakkerijen minder afzet hadden. De muursteentjesfabriek, met eene pannen- en bakkenfabriek vereenigd, is in de beide laatste jaren zeer vooruitgegaan. De sedert 1858 bestaande fabriek van scheikundige produkten kon aan alle aanvragen niet voldoen. De kousen- en wollenstoffenfabriek had veel te lijden van de konkurrentie der tuchthuizen. De grutterijen en grutmolens zijn kwijnend.

De toestand van het fabriekwezen te Amersfoort was vrij gunstig; de verwerijen van Amersfoortsch Marseille, de katoen- en haarspinnerijen hadden groot debiet. Het getal fabrieken werd met eene snelazijnmakerij vermeerderd.

In de kleine steden en op het platte land is de toestand der ambachten en der fabrieknijverheid over het algemeen bloeijend, met uitzondering van Montfoort. De lijndraaijerijen hadden geen half werk; de touwslagerijen stond nagenoeg stil. Het spinnen van stof goed, dat door vrouwen aan huis op 't kleine wiel wordt verrigt, is sedert 1858 weder aanmerkelijk verminderd.

De stoomgrutterij te Wijk bij Duurstede, die eenige jaren had stilgestaan, werd wederom in werking gebragt. Er werd vergunning verleend tot het oprigten eener oliekokerij te Baambrugge. De vischzouterijen te Bunschoten hadden volop werk: 2819 ankers anjovis werden aldaar gezouten, zijnde bijna 1200 ankers meer dan in 1858. De hoepelbuigerijen te Harmelen en Kockengen hadden veel vertier; ook de in laatstgenoemde plaats gevestigde bierbrouwerij had genoegzaam debiet. Te Veenendaal werd eene wolspinnerij met een stoomwerktuig opgerigt, dat in Maart 1859 in werking kwam. De aldaar bestaande kleine saaijetfabrieken verkeeren, even als de wolkammerijen te Renswoude, in kwijnenden staat.

HOOFDSTUK XVI. De omzet van den binnenlandschen handel was in 1859 niet minder dan in het voorafgaande jaar. In het voorjaar werd, ten gevolge van den lagen stand der Oostenrijksche effekten, eene zekere lusteloosheid ondervonden in meest alle artikelen, die zich echter allengs herstelde. De kommissiehandel is vooruitgaande. Onder de nieuwe artikelen van dien handel vermelden wij de inlandsche beetwortelsuiker.

De toestand van den graanhandel is niet vooruitgaande. Wij moeten de ten vorigen jare gemaakte opmerking herhalen, dat de aanzienlijke aanvoeren van meel, die sedert de laatste jaren steeds toenemen, aan den graanhandel gevoelige afbreuk doen.

Te Utrecht beklaagt men zich aanhoudend over het gemis van een geschikt lokaal tot het houden der markten. Die behoefte bestaat niet alleen voor de graan-, boter- en kaasmarkt, maar ook voor de korenbeurs.

De tabaks- en sigarenhandel is toegenomen; naar sigaren was de vraag steeds klimmende. De vraag naar binnenlandschen tabak was minder; de Oostenrijksche regie, die vroeger groote partijen voor dekbladen liet opkoopen, heeft daarvan veel minder gebruik gemaakt.

Regtstreeks wordt in deze provincie weinig handel op het buitenland gedreven; grootendeels worden de buitenlandsche artikelen door de tweede hand verhandeld. Regtstreeks worden uit Duitschland, Belgie, Frankrijk en Engeland naar Utrecht verzonden: hout, steenkolen, ijzer, tras, bazalt- en hardsteen, dakleijen, soda en potasch, zoete oliën, aardewerk, manufakturen, kramerijen, meel, wijn en bier.

Naar Noord-Duitschland, Belgie en Engeland worden van hier verzonden: turfsteen, tras, baksteen, pannen, vloersteen, muursteentjes, teer, touwwerk, beenzwart, zwavelzuur, loodwit, koper, tabak, sigaren, wijn, bier en meel.

Te Amersfoort is schors het voornaamste artikel van den handel met het buitenland.

De schipbrug te Vreeswijk zijn 4079 vaartuigen gepasseerd, bijna 300 minder dan in 1858, en 50 minder dan in 1857.

Door de schutsluis te Vreeswijk gingen 5650 inl. vaartuigen, 366 bovenl. en 17 vlotten *van* en 4724 inl., 433 bovenl. en 51 houtvlotten *naar* Utrecht, betalende *f* 8317.— sluisgeld of ruim *f* 700.— meer dan in 1858.

Door de waardsluis te Utrecht kwamen 12349 inl. vaartuigen onder de 9 ton en 10595 inl. boven de 9 ton; bovenl. vaartuigen passeerden er 622 houtvlotten, 93. De vaart was hier drukker dan in 1858 en bragt aan sluisgeld *f* 9296.— op, of bijna *f* 600.— meer dan in 1858.

Langs den Holl. IJssel zijn door de Geinbrug 4489 en door de Hoogeboombrug 1623 vaartuigen gegaan.

HOOFDSTUK XVII. De verordeningen op den ijk der maten en gewigten werden behoorlijk gehandhaafd. De opbrengst der ijkloonen was *f* $2999,17^{5}$.

In den toestand der vervoermiddelen te water kwam, voor zoo ver de markt- en vrachtschuiten betreft, weinig verandering.

Koncessiën werden verleend aan:

J. J. van der Maaden voor eene schroefstoombootdienst tusschen Amsterdam en Woerden, die in de gemeente Mijdrecht over het het grondgebied der provincie vaart.

P. Tegel te Amsterdam en *H. J. Belzer* te Gorinchem, voor eene schroefstoombootdienst tusschen Amsterdam en Gorinchem.

P. P. Kievits & Co. tot het aanleggen eener stoombootdienst tusschen Utrecht en Vreeswijk.

Aan *P. P. Kievits* en *Co.*, koncessionarissen der stoombootdienst tusschen Amsterdam en Amersfoort, is toegestaan hunne dienst voorloopig te doen plaats hebben tot de Eembrug nabij Baarn, in afwachting dat de verwijding der brug gelegenheid geve om de dienst tot Amersfoort uit te strekken.

Aan den heer *C. E. Robbers* werd vergund zijne koncessie voor de stoombootdienst tusschen Amsterdam en 's Hertogenbosch te doen overschrijven ten name van de *Binnenl. Schroefstoombootmaatschappij.*

De koncessie der stoombootdienst tusschen Amsterdam, Rotterdam, Antwerpen en Brussel, van de heeren *L. de Wilde* en *van Hoegaarden*, werd overgeschreven ten name van den heer *L. de Wilde*, en later ten name van de heeren *Fop Smit Jr.* en *Comp.* aan den Kinderdijk.

Het **jaarverslag** door Burg. en Weth. aan den raad der stad Utrecht uitgebragt, bevat o. a. 't volgende:

HOOFDSTUK I. De wettige bevolking was den 31 Dec. 1859 23,987 m. en 27,610 vr. te zamen 51,597. De feitelijke bev. bedroeg toen 25,653 m. en 28.437 vr. = 54,080. Daaronder waren 1389 militairen. Van de wettige bevolking waren er 32,061 prot., 18,795 R. K. 1728 Israël. en 13 tot geene gezindheid behoorende.

Geboren zijn er 1854, overleden 1921, in de gemeente hebben zich gevestigd 1950, de gem. hebben verlaten 1075, gehuwd zijn 451 paar, echtscheiding was er 1.

HOOFDSTUK II. Kiezers voor de Tweede Kamer zijn er 1866, voor de prov. staten 1361, voor den gemeenteraad 2052.

Bij de verkiezing van 7 leden der prov. staten, voor de gewone aftreding, zijn in Mei gekozen de heeren *de Beaufort*, *v. Beeck Calkoen*, *Kien*, *Jongeneel* en *de Heus*, en bij herstemming tegen de heeren *v. Lijnden* en *Sanders*, de heeren *de Muralt* en *Bosch*.— Bij de verkiezing van 9 gemeenteraadsleden in Julij werden herkozen de heeren *Schuurman*, *Karsten*, *Visscher*, *de Jong*, *Ram* en *v. Veerssen*, en bij herstemming tegen de heeren *Koene*, *v. Lijnden* en *Ackersdijck*, (die had verzocht niet in aanmerking te komen) de heeren *Kol*, *v. Dielen* en *Bisdom*.

In den loop des jaars 1859 zijn afgekondigd de volgende door den raad vastgestelde plaatselijke verordeningen:

1o. Op de heffing en invordering eener plaats. dir. bel. over 1859.

2o. Op de heffing en invordering van schoolgeld voor leerlingen, van het Stedelijk gymnasium.

3o. Op het bouwen en slopen.

4o. Tegen het bewonen van gebouwen, die, als schadelijk voor de openbare gezondheid, voor bewoning ongeschikt zijn.

5o. Op de heffing en de invordering eener plaats. bel. op het gedistilleerd..

6o. Op de heffing en invordering eener plaats. bel. op het geslagt.

7o. Op den aanpeil van het aanwezige binnen- en buitenl. gedistilleerd en de buitenl. likeuren.

HOOFDSTUK III. Het archief der gemeente, de boekerij en het stedelijk museum worden in behoorlijken staat onderhouden. Voortdurend ontvangt men blijken van belangstelling, in deze belangrijke inrigtingen.

Gedurende het jaar 1859 zijn er op de gemeentebegraafplaats 1200 lijken ter begraving aangebragt, waarvan in eigen kelders en graven 210.

De begraafplaats der Nederl. Israëlitische gemeente heeft dringende behoefte aan herstelling, waartoe plan bestaat in 1860.

HOOFDSTUK IV. *De gemeente ontvangsten waren:*

Wegens vroegere diensten	*f*	53932.10^5
Opcenten op 's Rijks direkte bel.	-	47392.34^5
Hoofdelijke omslagen	-	63503.30
Bel. op voorwerpen van verbruik, waarop Rijksbel. geheven wordt	-	199538.28
Bel. op de honden en de openbare vermakelijkheden	-	2699.25
Heffingen of retributiën voor het gebruik of genot van openbare gemeentewerken	-	82535.26
Buitengewone ontvangsten	-	3006.55^5
Ontvangsten van verschillenden aard	-	13791.41^5
Totaal	*f*	466418.51

De gemeenten uitgaven waren: Kosten van het Gemeentebestuur

Kosten van het Gemeentebestuur	*f*	34435.97^5
van het bestuur der Gemeente-inkomsten.	-	39256.84
van politie	-	64536.49
van de publieke werken	-	117574.72^5
Belastingen en ongelden	-	2957.06^5
In het belang der nijverheid	-	947.38
Van het openbaar onderwijs	-	33627.14
Voor inrigtingen tot bevordering van kunsten en wetenschappen	-	7547.50
Voor onderstand van behoeftigen en liefdadige instellingen	-	46449.83^5
Renten en aflossingen van geldleeningen en pensioenen	-	59910.27
Andere uitgaven	-	16227.13
Onvoorziene uitg.	-	450.—
Totaal	*f*	423920.35

Bij eene raming der verbruiksbel. op *f* 187,000 hebben zij in 1859 *f* 199,538 opgebragt, of bijna *f* 7,000 meer dan in 1858. Het geslagt op 30,000 geraamd bragt *f* 32,249 of *f* 214 meer dan in 1858 op; het gedist. op *f* 97,000 ger. bragt *f* 104,357, of *f* 4058 meer dan in 1858 op; de bel. op den wijn ger. op *f* 23000 bragt *f* 22490, of *f* 1729 meer dan in 1858 op; de turfbel. op *f* 29,500 ger. bragt *f* 31,383 of *f* 1419 meer dan in 1858 op; de steenkoolbel. op *f* 7500 ger. bragt *f* 9057 of *f* 612 minder dan in 1858 op. — De restitutiën wegens uitvoer van gedistel., wijn, geslagt en turf en steenk. bedroegen in 1859 *f* 26,951.

HOOFDSTUK V. De gebouwen ten dienste der verschillende takken van stedelijke administratie bevinden zich in goeden toestand.

Het wachthuis aan de Wittevrouwen barrièrebrug is beneden betrokken door beambten der sted. belasting en verder ingerigt tot hulpkantoor van Politie.

Het magazijn voor brandbluschmiddelen in de Laauwerstraat is geheel verbouwd.

Op den Domstoren is een nieuw uurwerk geplaatst, geleverd door den heer *Borrel* te Parijs. Men mag met grond verwachten dat dit kunstwerk op den duur aan zijne bestemming zal voldoen. De wijzerborden zijn voorzien van minuutwijzers, welligt de eenige die tot heden toe op zulk eene groote schaal aanwezig zijn.

De aangekochte huizing aan het St. Pieterskerkhof is door twee scholen betrokken.

Het schoolgebouw aan de Van Wijckstraat is geheel verbouwd, en kan thans ongeveer 450 kinderen bevatten.

Dit is mede het geval met de bewaarschool aan het Paardenveld, alwaar tevens eene ruimere en betere woning voor de onderwijzeresse is ingerigt.

De stads wandelplaatsen worden steeds in netten staat onderhouden. Ten gevolge der amotie van de Wittenvrouwenpoort, heeft de wandelplaats tusschen de nieuwe brug aldaar en de Zonstraat eene aanmerkelijke verandering ondergaan. De gracht om het St. Lucas bolwerk is aan de zijde van genoemde straat gedempt en vervangen door een ijzeren hek. Over stads-singelgracht is eene houten brug aangelegd, juist tegenover de Zonstraat, waardoor aan de bewoners van de Maliecingel en Maliebaan veel dienst is bewezen. De grond aan de Catharijne Kade, is afgestaan aan de HH. *Goettsch* en *van Dijk*, tot aanbouw van woonhuizen. Achter de Watersteeg is eene grondruimte door de stad aangekocht, met het doel om eene aldaar begonnen straat tot aan de Zandstraat door te trekken. De aangekochte grond langs de geprojekteerde straat is vervolgens weder verkocht aan de vereenigde Gods- en Gasthuizen, om aldaar vrije woningen te doen bouwen.

Ook dit jaar is men voortgegaan om eenige straten met vlakke quenast keijen te bevloeren, als de Jansstraat, Zuilenstraat en een gedeelte der Oude Gracht.

Ook is men voortgegaan, door het stellen van ijzeren kokers langs de keldermuren en het aanleggen van overdekte goten onder de werven om de afwatering van de bestrating der Oude Gracht te verbeteren.

De houten straatblokken hebben in geenen deele aan de verwachting beantwoord, — men maakt daaarvan geen verder gebruik, maar vernieuwt zoo noodig, die gedeelten straat thans met waalklinkerts.

HOOFDSTUK VI. Het jaar 1859 kan, volgens het verslag der Plaatselijke Commissie van geneeskundig toevoorzigt, niet onder de voor deze gemeente gunstige jaren worden gerangschikt en wel voornamelijk ten gevolge van de geheerscht hebbende epidemie van cholera asiatica.

Gedurende de epidemie zijn in het geheel aangegeven 415 lijders, waarvan zijn hersteld 129 of 31 % en overleden 286 of 69 %.

Hiervan zijn in het hospitaal opgenomen 50 lijders, waarvan hersteld 19, overleden 31.

Van de 415 aangetasten waren beneden 10 jaren 176 dus 42 %.

Toen in het voorjaar vele werklieden uit de sigarenfabrijk van den heer *Pelletier* door tijphus werden aangetast, heeft de kommissie dien h er geraden, de lokalen zoo veel mogelijk te ontruimen en schoon te maken, de zieken in het ziekenhuis te doen behandelen, en te zorgen voor de behoorlijke verpleging van hen die aan huis ziek waren. De heer *Pelletier* handelde bereidvaardig naar deze raadgevingen, zoodat de voortplanting der ziekte spoedig ophield.

Op het berigt dat de cholera asiatica zich in de nabijheid dezer gemeente vertoond had, heeft de komm. eene cirkulaire gerigt aan de geneesheeren om hen uit te noodigen terstond aan de komm. berigt te zenden van voorkomende ge allen.

Weinige dagen, nadat het eerste geval was voorgekomen, liet het Stedelijk bestuur, door middel der wijkmeesters, vele onzindelijke woningen reinigen, en verschafte aan de bewoners daarvan versch stroo, witkalk, enz.

In de eerste dagen der epidemie werden, in zooverre de ruimte toeliet, eenige lijders in het ziekenhuis verpleegd, maar bij het klimmen der ziekte werd een huis op het Bagijnenhof, dat in vorige jaren als hospitaal voor choleralijders had gediend, tot hetzelfde doeleinde ingerigt. Het toezigt over deze inrigting werd opgedragen aan den voorzitter der plaatselijke komm. van geneeskundig toevoorzigt. Aan het hoofd werd een med. dokter geplaatst, en dezen als assistent toegevoegd een plattelands heelmeester, die in het hospitaal woonde, heelkundige hulp aanbragt en de geneesmiddelen bereidde; bovendien werkten Protestantsche en Roomsch-Katholijke zusters van liefdadigheid tot de verpleging meden.

Op verschillende gedeelten der stad stonden altijd draagbaren, van het noodige personeel voorzien, gereed om lijders naar het hospitaal te vervoeren. Op uitnoodiging van het stedelijk bestuur, woonden de voorz. en sekretaris van de plaatselijke komm. van geneeskundig toevoorzigt, de vergaderingen van burg. en weth. driemalen in de week bij, ten einde te voorzien in spoed vereischende zaken.

Weldra stelde het stedel. bestuur de geneesheeren in de gelegenheid voor minvermogende lijders, het eerste recept kosteloos te laten bereiden bij den naastbij wonende apotheker, en liet vele huizen, waarin de ziekte woedde, ontruimen, schoonmaken, berooken en de sekreten en riolen met chloorkalk desinfekteren; de bewoners der ontruimde huizen werden tijdelijk geborgen in de gewezen tapijtfabrijk van *Garjeanne*.

Te gelijkertijd werden 2 lokalen aan het boven en beneden einde der stad beschikbaar gesteld om de lijken tijdelijk te bewaren, om zoo doende eene ophooping in kleinere woningen te voorkomen en spoedig te kunnen overgaan tot de reiniging der woningen.

Toen de epidemie begon te klimmen, vormde zich eene komm. uit de ingezetenen om liefdegaven voor de lijders en hunne nagelatene be rekkingen te verzamelen. Uit deze gelden verschafte de komm., matrassen, dekens, lakens, lijfskleederen, warme spijzen, enz.

Gedurende de epidemie van roodvonk, werden dezelfde maatregelen voorgeschreven als in vorige jaren, bestaande onder anderen in eene kennisgeving aan de ingezetenen.

Gedurende het jaar 1859 heeft de kommissie ter bevordering van koepokinenting 413 inentingen gedaan.

In het ziekenhuis der diakonessen inrigting zijn 102 personen verpleegd. Daarvan zijn er niet verbeterd vertrokken 10, verbeterd 26, hersteld 34, en 13 overleden, zoodat er op 1 Jan. 1860, 25 zieken in behandeling bleven.

Op 1 Jan. 1859 waren in het Ziekenhuis 98 personen ter verpleging aanwezig. Gedurende dat jaar zijn opgenomen 744 personen, 666 personen zijn hersteld vertrokken en 104 overleden, zoodat op 31 Dec. 1859, 75 personen onder behandeling bleven.

Op 1 Jan. 18 9 waren in het Nosocomium Academicum 27 zieken in behandeling, 133 werden opgenomen, 134 zijn hersteld vertrokken, 6 zijn overleden en aldus zijn er 20 personen op 31 Dec. onder behandeling gebleven.

In het Nederlandsch gasthuis voor behoeftige en minvermogende ooglijders waren op 1 Jan. 1859 aanwezig 3 lijders; gedurende dat jaar zijn opgenomen 189 lijders, waarvan 172 hersteld zijn vertrokken en 20 op 31 Dec. jl. in behandeling gebleven. Op de polykliniek ontvingen bovendien 863 lijders, geheel kosteloos hulp en geneesmiddelen.

De algemeene toestand der verpleegden was bijzonder gunstig.

Met autorisatie van Ged. Staten is door regenten eene leening gesloten van f 40,000 met het doel om daarvoor het gesticht te vergrooten en naar de bestaande behoeften te verbeteren. Een gedeelte van de daarvoor te doene werken is aanbesteed geworden en men mag verwachten dat het geheele werk in den loop van dit jaar zal zijn voltooid.

Door de verbouwing zal het gesticht eene belangrijke vergrooting ondergaan en zal het in de gelegenheid worden gesteld een grooter aantal lijders te bevatten, vooral van de 3. klasse, die het meest eene uitbreiding vereischte.

Op 1 Jan. 1859 waren aanwezig in 't gesticht 153; zijn in dat jaar opgenomen 67 en alzoo behandeld 220. Hersteld zijn 23, vertrokken 15, overleden 17, bleven op 31 Dec. 1859 165 patienten.

De gezondheids kommissie heeft dit jaar herhaaldelijk hare aandacht gevestigd op den toestand der woningen, de breedte der straten en alle zaken die van invloed kunnen zijn op de gezondheid der ingezetenen.

De kommissie heeft zich verder bezig gehouden, met eene inspektie van de verschillende wijken der stad, ten einde na te gaan in hoeverre onreinheid en ophooping van vuil nadeelig op den algemeenen gezondheidstoestand konden werken.

Het resultaat van dit onderzoek is over het algemeen, in vergelijking met vroegere jaren gunstig geweest.

In het afgeloopen jaar heeft de kommissie de gelegenheid gehad, ook een onderzoek in te stellen, omtrent het water in deze stad. Het onderzoek heeft zich uitgestrekt over een getal van 29 watersoorten afkomstig uit wijk A en reeds daarbij heeft zij belangrijke resultaten verkregen. Immers onder anderen bleek het haar, dat van de voornaamste 29 soorten, er verscheidene waren, die een zeer groot gehalte aan vaste stoffen hadden, waarvan althans een deel zijn oorsprong moest ontleenen aan stoffen van organische oorsprong, die van buiten in den boden zijn gedrongen. Het ligt voor de hand, dat nog een geruime tijd moet voorbijgaan alvorens het onderzoek geheel zal zijn voltooid. Intusschen is de kommissie voornemens, de resultaten van haar onderzoek omtrent het drinkwater in wijk A voorloopig door den druk bekend te maken.

De kommissie wijdt tevens hare aandacht aan de oprigting van een algemeen slagthuis en is van oordeel dat hetzelve voor de openbare gezondheid aanbevelenswaardig zoude zijn. Zij houdt zich ook onledig met de beraadslaging, omtrent de wijze waarop en de plaats waar het best eene afgeslotene badplaats voor de mindere klasse zoude kunnen worden opgerigt.

Op het Badhuis aan de Rijnkade werden gebruikt 4885 baden, waarvan 120 regenbaden, terwijl 198 baden aan huis werden bezorgd. — Aan de Wasch- en Badinrigting werd 29,637 uur gewasschen en werden 13420 baden gebruikt.

Het jaar 1859 leverde aanvankelijk warme maanden op. April en Mei waren echter koel; de zomermaanden bragten weinig regen en waren wegens de groote verdamping droog. In Dec. was de vorst vrij streng. Stormen of onweders rigtten in deze streken geene schade aan.

HOOFDSTUK VII. Het kontingent voor de gemeente in 1859 was 152 man.

De geheele sterkte der schutterij bedroeg op 31 Dec. 1331 man, waarvan aktief 780, reserve 551. De eerste ban telde: 19 off., 31 onderoff., 20 korp., 710 aktieve en 518 reserve schutters. Te zamen 1299 man.

De majoor-kommandant heeft aan het bataillon der Utrechtsche schutterij eene indeeling gegeven, gelijk staande met die der bataillons van het leger. Het bataillon bestaat uit 6 kompagniën, namelijk eene tirailleurkompagnie en 4 kompagniën, bij welke alleen geoefende manschappen worden geplaatst; de zesde kompagnie is bestemd om alle ongeoefende manschappen op te nemen. Deze nieuwe indeeling draagt goede vruchten.

HOOFDSTUK VIII. Legaten zijn vermaakt en aanvaard: *f* 4000,— aan de stads-aalmoezenierkamer door mevr. de wed. *Elzer*; *f* 6000,— door dezelfde aan de Ned herv. diakonie; *f* 500,— aan de Ned. herv. diak. scholen door mej. *Mariënhoff*; en *f* 1000,— door dezelfde aan de Ned. herv. diakonie; en *f* 500,— door dezelfde aan de bewaarschool der Ned. herv. diak.; *f* 500,— aan de Ned. herv. diakonie door mevr. de wed. *Buijs Ballot*; *f* 1000,— aan de evang. Luth. Diakonie door jonkvr. *Mock* en *f* 1000,— aan de Ned. herv. diak. door den heer *Romeijn*.

HOOFDSTUK IX. Er zijn in deze gemeente 58 scholen voor lager onderwijs, waaronder 7 openbare gemeentescholen, 3 zondagscholen en 1 werk- en leerschool voor havelooze kinderen.

Te zamen tellen zij 5381 leerlingen, waaronder 2586 jongens en 2795 meisjes: van dat getal worden de openbare gemeentescholen bezocht door 1080 kidderen, namelijk door 608 jongens en 472 meisjes.

Volgens bekomene mededeeling van de wijkmeesters zoude het getal kinderen tusschen 6 en 12 jarigen leeftijd binnen deze gemeente 6252 bedragen. Onder dezen bevinden zich 3182 jongens en 3077 meisjes, en ontvangen 526 kinderen waaronder 234 jongens en 292 meisjes geen onderwijs; 259 kinderen of 102 jongens en 150 meisjes genieten enkel huisonderwijs.

Ongeveer 4324 kinderen of 2277 jongens en 2047 meisjes ontvangen het onderwijs kosteloos of tegen gering schoolgeld.

De aanmerking, ook in het vorig verslag opgenomen, dat op vele bijzondere scholen, aan het onderwijs in de vormleer en de kennis der natuur weinig zorg besteed wordt, kan ook thans nog, ofschoon in mindere mate, gelden. Op de openbare scholen, worden beide vakken evenwel onderwezen en op sommigen vindt men zelfs de beginselen der Fransche taal en der wiskunde, alsmede het teekenen met zorg beoefend.

Omtrent de lokaliteit der scholen in het algemeen kunnen gunstiger berigten gegeven worden, dan ten vorige jare.

De openbare scholen vooral zijn veel verbeterd en men heeft in dezelve zooveel mogelijk zorg gedragen, voor de zoo noodige afscheiding der verschillende klassen. Dezezelfde opmerking kan niet gemaakt worden ten aanzien van de bijzondere scholen, alwaar bij de meesten, in hetzelfde lokaal, de meest verschillende vakken door onderscheidene onderwijzers onderwezen worden.

Er wordt thans nog de klagt herhaald, dat de ouders gewoon zijn, hunne kinderen te spoedig de scholen te doen verlaten, ten einde hen eenig handwerk te doen uitoefenen.

Het getal hoofd-onderwijzers in deze gemeente bedraagt 41, dat der hoofd-onderwijzeressen 12, dat der hulp-onderwijzers 80 en dat der hulp-onderwijzeressen 19. Het getal kweekelingen bedraagt 60.

In de behoeften van het openbaar onderwijs, wordt voorzien door 7 openbare gemeentescholen, waarvan 2 armenscholen zonder schoolgeld, ééne tusschenschool met een school eld van *f* 0,12^5 's weeks, ééne burgerschool met een schoolgeld van *f* 1,00 's maands, en eene jongens- en eene meisjesschool voor den beschaafden stand met een schoolgeld van *f* 10,00 per kwartaal. Er bestaat eindelijk nog eene openbare school voor jongens uit den meer beschaafden stand, met een schoolgeld van *f* 12,50 per kwartaal alwaar ook meer uitgebreid lager onderwijs gegeven wordt.

Het onderwijs in deze scholen werd in 1859 gegeven door 7 hoofd-onderwijzers, 14 hulp-onderwijzers en 5 ondermeesters.

De jaarwedden der hoofd-onderwijzers zijn verschillend en bedragen van *f* 900—1300. Allen hebben genot van vrije woning of genieten vergoeding daarvoor.

De bezoldiging der hulp-onderwijzers bedragen van *f* 200—400 en die der kweekelingen van *f* 25—140 per jaar.

De kosten van het openbaar lager onderwijs in 1859:

Jaarwedden. 7 hoofd-onderwijzers *f* 7455,52; 19 hulp-onderwijzers *f* 4744,48; 9 kweekelingen *f* 627,84.

Jaarwedden. Onderwijzer in het teekenen *f* 300.—, onderwijzer in het zingen *f* 100,—.

Gewoon onderhoud *f* 1451,18^5, nieuwe gebouwen *f* 21572,45, huur van een schoollokaal en onderwijzerswoning *f* 198,33, vergoeding voor gemis van vrije woning aan 3 hoofd-onderwijzers *f* 333,33, schoolmeubelen en schoolbehoeften *f* 2928,15^5, onderwijzersvereeniging *f* 20,00, sekretaris der plaatselijke schoolkommissie *f* 200,—, plaatselijke schoolkommissie *f* 100,—, kweekschool voor aankomende onderwijzers *f* 200,—, totaal der kosten *f* 40231,29.

De middelen tot dekking dier kosten zijn: Opbrengst der schoolgelden *f* 6706,82. bedrag uit de gemeentekas *f* 33524,47.

Daarenboven werd uit de gemeentekas betaald, ten be-

hoeve van: de stads vrije bewaarschool ƒ 1456,57, van de bewaarschool voor gegoeden (die opgeheven is) ƒ 718.31.

Van de 51 bijzondere scholen binnen deze gemeente zijn er 15 waar geen of slechts gering schoolgeld betaald wordt, meest diakonieścholen of vroeger bijzondere scholen der 1. klasse. Men telt onder genoemde 51 scholen tevens 5 à 6 belangrijke kostscholen voor jongens en 4 instituten voor meisjes.

Onder de kostscholen voor jongens hier ter steden, komen er, volgens het oordeel der schoolkomm. vooral 5 in aanmerking, die onder de beste inrigtingen van dien aard kunnen gerekend worden.

De school van het gereformeerd-burgerweeshuis verkeert in goeden toestand. Aldaar genieten thans 120 kinderen, waaronder 55 jongens en 65 meisjes kosteloos onderwijs. Op deze school even als op die van het ambachtskinderhuis en op die van de evangelisch Luthersche gemeente, is het onderrigt allezins voldoende terwijl ook aan het zingen genoegzame zorg besteed wordt.

Het onderwijs in de school der waalsche diakonie is ook vrij goed; de lokaliteit laat wel iets te wenschen overig.

Het onderwijs in de scholen der roomsch katholijke gemeente is thans allezints aan te bevelen; ook de lokalen zullen voldoende geacht kunnen worden, zoodra aldaar afscheidingen voor de verschillende klassen zullen zijn daargesteld.

De school der oud roomsche gemeente verkeert zoowel ten opzigte van het onderwijs, als van de lokaliteit in zeer voldoenden toestand.

De drie Nederduitsch hervormde diakoniescholen tellen te zamen 1375 leerlingen waaronder 707 jongens en 668 meisjes.

De Nederduitsch hervormde tusschenschool telt 633 leerlingen waarvan 311 jongens en 322 meisjes.

Van de meisjes-scholen mogen er vier onder de beste inrigtingen van dien aard gerekend worden. Het onderwijs aldaar gegeven mag op algemeene goedkeuring aanspraak maken. Deze scholen worden dan ook alle druk bezocht, en tellen mede een niet onaanzienlijk getal kostleerlingen.

De alhier bestaande Technische school neemt aanhoudend in bloei toe. Den 15. Aug. l. l. is de loopende kursus geopend met 44 leerlingen, waarvan 24 die reeds het onderwijs van den vorigen kursus hadden genoten.

Het getal leerlingen, dat tot het bijwonen der lessen aan de inrigting van onderwijs voor den arbeidenden stand is toegelaten bedraagt 76, zijnde wederom grooter dan in der voorgaande jaren. Van de 76 leerlingen zijn er 45 die reeds vroeger de lessen hebben bijgewoond.

Op de Stedelijke Zangschool bedroeg het aantal leerl. 50.

De Zwemschool heeft wederom eenige verbeteringen ondergaan. Het getal leden bedraagt 799. In het geheel werden er 26640 baden gebruikt.

Behalve de scherm- en gymnastiegezelschappen van HH. Studenten alhier en het onderwijs dat door verschillende onderwijzers in die vakken, aan meerdere inrigtingen gegeven wordt, heeft men nog twee gezelschappen, waarvan het een onder den naam van Nemea, zamengesteld is uit HH. officieren en eenige burgers, en 20 leden telt; het andere, bestaande uit jongelingen van 8 tot 18 jaren, telt 60 leden en is naar den ouderdom in 2 klassen verdeeld.

Er zijn in deze gemeente 19 Bewaarscholen te zamen tellende 1882 kinderen.

Op het gymnasium, waarop in dit jaar in plaats van dr. *Tip* de heer *Vermeer* als docent geplaatst werd, waren op 31 Dec. 1859 72 leerlingen.

Bij de hoogeschool werd jhr. mr. *A. G. A.* ridder *van Rappard*, voorzitter, en mr *v. Hoytema*; sekretaris van 't kollegie van kuratoren; leden werden mr. *Röell*, komm. des konings, en mr. *de Beaufort*, lid van Ged. St. Tot hoogleeraar in de theol. werd benoemd dr. *Doedes*, in de regten dr. *Fruin*, in de wis- en natuurk. dr. *Miquel*, en tot buitengew. hoogl. dr. *Hoek*, in de wijsbeg. en letteren dr. *Brill*.

De akademische bibliotheek, is gedurende dit jaar, verrijkt door eenen belangrijken aankoop uit de boekerij van ds. *van Voorst* te Amsterdam, terwijl ook de Anatomische verzameling met zeer fraaije praeparaten vermeerderd is.

In het kabinet van Natuurlijke Historie is eene nieuwe zaal met kasten aan de wanden ingerigt waaraan groote behoefte bestond. Eveneens zijn er ook nieuwe kasten aangebragt in het kabinet van natuurkundige werktuigen.

De sterrewacht, wordt, voor zooveel de geldmiddelen zulks toelaten, van de noodige instrumenten voorzien.

Het hospitaal voor ooglijders blijft belangrijke vruchten voor het onderwijs afwerpen.

Het getal studenten bij den rektor magnifikus ingeschreven bedroeg: In de fakult. der Godgel. 216, Regtsgel. 194, Letteren 18, Geneesk. 68, Wis- en natuurk. 14, te zamen 510.

De alhier gevestigde Rijks-Kweekschool voor Militaire Geneeskundigen gaat steeds voort voor de verschillende diensten zoo voor de Landmagt hier te-lande en in de overzeesche gewesten, als voor de Zeemagt; gevorderde getal off. v. gez. op te leveren.

Het aantal kweekel. bedraagt 85, zijnde voor de landm. 13, voor de zeem. 20 en voor Oost-Indië 52.

Het aantal off. bij die school werkzaam is 12, waarvan 10 leeraren in verschillende vakken zijn en 2 met het toezigt over de kweekel. belast.

De eerste afd. van 't Meteorologisch Instituut en Observatorium breidt zich meer en meer uit over Europa, Amerika, Afrika en Azie. In Amerika en Afrika is slechts ééne waarnemingsplaats meer gekomen, in Azie echter zal door de gedgunstige beschikking van Z. M. eene geheele afdeeling aan het instituut worden toegevoegd. Dr. *Bergsma* is nl. door Z. M. benoemd tot ambtenaar van de Geographische dienst in Nederl. Indië, bepaaldelijk belast met de meteorol. en magnetische waarnemingen.

De 2. afd. heeft in 1859 slechts van 83 schepen, de ingevulde journalen hunner reizen terug ontvangen. Velen zijn zeer lang in Indië zonder vracht gebleven; zoodat zij nog niet zijn teruggekeerd. In het geheel zijn er tot nu toe 299 medewerkers geweest.

De waarde van de kaarten die het instit. uit Amerika ontvangen heeft, zou tegen handelsprijs reeds ƒ 60.000 bedragen.

In Amsterdam, Rotterdam, Dordrecht en Middelburg zijn kommissien gevestigd, die zich welwillend belasten, met het uitreiken der kaarten, met het verifieren der instrumenten, en met het onderrigten der gezagvoerders in het gebruik dat men van de werken van het instituut en van de kaarten van *Maury*, kan en moet maken.

Buitendien verstrekt en ontvangt het instituut ook journalen aan en van de haringvloot.

Zeventien voldoende journalen zijn er in 1859 ingekomen waarvan er tien door Z. Exc. den Minister van Binnenl. zullen bekroond zijn met premien van 50 en 20 gulden.

De Nederlandsche maatschappij ter bevordering van nijverheid heeft tevens eene medalje uitgeloofd voor het best gehouden journaal op de groote vaart.

Met grond mag men dus alzoo aannemen dat de werkkring dezer inrigting in belang toeneemt en dat haar nut meer algemeen begint gewaardeerd te worden.

Het prov. Utrechtsch genootschap van kunsten en wetenschappen telt 3 honoraire, 59 buitenl. en 476 gewone leden.

Het historisch genootschap alhier gevestigd blijft steeds in bloeijenden toestand verkeeren. Het getal leden bestond op 31 Dec. 1859 uit 48 honoraire en 205 gewone.

De toestand van het departement Utrecht der maatschappij tot nut van 't algemeen, heeft gedurende 1859 geene merkelijke veranderingen ondergaan.

De spaarbank, hulpbank en leesbibliotheek zijn in bloeijenden staat, in de laatste zelfs wordt steeds meer door den minderen stand deelgenomen. Gedurende het winte saizoen zijn wederom voorlezingen gehouden, die over het algemeen zeer goed bezocht werden.

Het getal leden van het natuurkundig gezelschap is in het afgeloopen jaar hetzelfde gebleven; wel zijn er verscheidene nieuwe leden aangenomen, doch daarentegen verloor men ook anderen door den dood en door vertrek naar elders.

Er zijn nieuwe kasten tot berging van de toegenomen voorraad van instrumenten aangebouwd, waarvan de kosten zijn gedragen voor de eene helft door HH. kuratoren der hoogeschool en voor de wederhelft door het gezelschap.

De Utrechtsche afdeeling der Nederlandsche maatschappij tot bevordering der geneeskunst telt 47 gewone en 4 honoraire leden. De vergaderingen werden geregeld in het gebouw voor kunsten en wetenschappen gehouden.

Het departement Utrecht der Nederlandsche maatschappij tot bevordering der pharmacie, telt 21 leden. Het houdt geregeld zijne maandelijksche vergaderingen, welke in het afgeloopen jaar in belangrijkheid zijn toegenomen, door het vervullen van spreekbeurten waartoe eenige leden zich vrijwillig verbonden hebben.

Het pharmacognostisch kabinet, het herbarium en de boekerij, verkeeren in voldoenden toestand, en hebben wederom eenige uitbreiding ondergaan.

De vereeniging tot bevordering van nuttige kennis, heeft in de maand Dec. 1859 haar tienjarig bestaan gevierd. De belangstelling in deze vereeniging neemt steeds toe, zoodat het getal leden thans tot 371 is geklommen.

De maatschappij tot bevordering van toonkunst, afdeeling Utrecht, verkeert steeds in voldoenden toestand.

Wanneer de afdeelings-kas zulks gedoogt, worden er muziekale uitvoeringen ten genoege der leden gegeven. Onder het personeel, het bestuur uitmakende, is geene verandering voorgevallen. De afdeeling telt 112 gewone en 9 honoraire leden.

Het leesmuseum verkeert in bloeijenden toestand. Aldaar liggen ter lezing 41 dagbladen en 185 tijdschriften, van welke laatsten 28 betrekking hebben tot de Godgeleerdheid, 18 tot de Staatswetenschappen en Regtsgeleerdheid, 51 tot de natuurkundige wetenschappen, 22 tot de Geneeskunde en 66 van algemeenen aard zijn of de Letterkunde en Kunst betreffen. Op 1 Jan. 1860 bedroeg het aantal leden 330, waarvan 223 gewone en 107 buitengewone.

Het getal leden van 't collegium musicum bedraagt 97; het orkest uit 42 bezoldigde meesters en 20 liefhebbers.

Het genootschap Kunstliefde verkeert in bloeijenden toestand, het getal leden is gedurende 1859 aangegroeid tot 146.

Op de stad-scholen van teeken- en bouwkunde hebben 287 leerlingen onderwijs genoten.

HOOFDSTUK X. Het getal armlastige gezinnen in de gemeente bedroeg over 't 1. kwartaal 351 en sedert 1 April tot 31 Dec. 300. Het aantal bedeelden 358. Aan hen werd verstrekt in geld ƒ 10,878, aan ziekteverpleging ƒ 1422,—, aan kleederen ƒ 976,—, aan winterbedeeling ƒ 595,—, in 't geheel ruim ƒ 13,872,—. Daarbij nog voor ƒ 7059,— voor bedeeling en ziekteverpleging elders van hier armlastige behoeftigen.

Voor *elders* armlastigen werden hier 929 besluiten opgemaakt wegens bedeeling en ziekte verpleging; waarvoor werd voorgeschoten ƒ 11.174; over 1859 werd aan restitutie ontvangen ƒ 10,862, maar bleef sinds 1854 nog ƒ 9,136 in te vorderen.

Over 't geheel was de staat van 't armwezen minder gunstig, vooral met het oog op den gezondheidstoestand.

In 1859 gaf de Aalmoessenierskamer uit: ƒ 24160.11; zij ontving: ƒ 24191.55⁵, en bedeelde 936 personen, waarvan 375 gedurende het geheele jaar en 561 tijdelijk.

De Nederd. Herv., Waalsch-Herv., Rem.-Geref., Ev.-Luth. diakoniën, 't kerkbestuur der Doopsgezinde gem., de kerkeraad der Christ. Afgesch. gem., 't R. K. armbestuur, de Oud-R. K. aalmoessenierskamer, de kerkbesturen van de R. K. oud-bisschoppelijke Clerezy in Klarenburg, in den hoek van St. Marie en buiten de Weerdbarrière, 't Ned.-Israëlitisch armbestuur en de armenpot der Nicolaïkerk en der Geertekerk, bedeelden onafgebroken 5448, tijdelijk 4849, en dus gezamentlijk 10297 personen. Zij gaven uit ƒ 101.113 en ontvingen ƒ 73.506.

Nog werden door de 15 besturen voor huiszittende armen behoorende tot de instellingen van weldadigheid, bedeeld bij letter c. ondersteund onafgebroken 729, tijdelijk 454, dus te zamen 1183. Zij gaven uit ƒ 9962,33.

De 9 godshuizen behoorende tot de instellingen van weldadigheid, bedeeld bij letter c., ondersteunde (behalve de Stevensfundatie, die pas in aanbouw is) 181 oude lieden en 218 kinderen, en gaven uit ƒ 19,404.

Het ziekenhuis der diakonessen ontving ƒ 4661,—. De uitg. waren niet juist te berekenen. — Van het Bartholomaeigasthuis werden geene opgave ontvangen, en 't ambachtskinderhuis ondersteunde 36 kinderen, waarvoor ƒ 4939,— werd uitgegeven terwijl het ontving ƒ 5240.—. Het gesticht voor beh. ooglijders gaf uit ƒ 7395,—. het ontving aan vrijwillige bijdragen ƒ 536,—. De kosten der verpleegden in de kolonien der maatsch. v. weldadigheid bedragen ƒ 15768,—.

De renten, enz. van de bank van leening bedroegen ƒ 17952,—, de uitgaven ƒ 11,800,—, zoodat er ƒ 6152,— overbleef, waarvan ƒ 4614,— aan renten kwam voor zijn kapitaal, en ƒ 1538,— aan de stads-aalmoessenierskamer werd uitgereikt.

In de spaarbank werd geplaatst ƒ 88843,— en terugge-vraagd ƒ 96079,—. Haar reservefonds bedroeg ƒ 14135,—.

De hulpbank verstrekte aan 314 voorschotten ad ƒ 22525,— het kapitaal dezer instelling bedroeg ƒ 15600,—.

Door den heer *G. H. Stevens*, in leven notaris te Utrecht, zijn fondsen beschikbaar gesteld tot aanbouw van woningen voor den arbeidenden stand. De administrateurs hebben daarvoor aangekocht een perceel land tusschen de Biltstraat en het singel, en heeft de aanbesteding plaats gehad tot aanbouw van een 50tal woningen. De aanbouw is reeds aanmerkelijk gevorderd.

De woningen der maatschappij tot verbetering der woningen van minvermogenden, in de Tuinstraat worden in voldoenden staat gehouden en de huurprijs is wederom verminderd. In de Eikenboomstraat zijn thans vijftien enkele en twee dubbele woningen; deze mogen aanspraak maken op netheid en eene goede ruimte, terwijl de huurprijs zeer matig is. De finantien der maatschappij zijn in bloeijenden toestand; het dividend was 4 percent, terwijl de reserve-kas met ƒ 788,35⁵ vermeerderd werd.

De woningen buiten de Tolsteegpoort, zullen met 1 Februarij 1860 worden betrokken.

De toestand der hulpbank is, gedurende 1852 vrij gunstig geweest.

Ten gevolge van mindere toegevendheid jegens leeners en borgen, was het getal der aanvragen en voorschotten minder dan in velen der vorige jaren. Er werden gedaan 353 aanvragen, afgewezen 39, alzoo verstrekt 314 voorschotten, waarvoor uitgeleend is een kapitaal van ƒ 22,525.

De meeste dezer voorschotten hebben gestrekt, tot uitbreiding of tot overneming van zaken.

Door 274 leeners is het in 1858 of vroeger verstrekte voorschot terugbetaald. Voor 24 leeners die daarmede in gebreken bleven, moesten de borgen aangesproken worden. Tegen éénen borg, werd eene regtsvordering ingesteld.

Het kapitaal der instelling bedroeg op 1 Jan. 1860 ƒ 15600.

De Utrechtsche afdeeling der Nederl. vereeniging tot afschaffing van sterken drank gaat steeds in bloei vooruit. Op 1 Jan. 1860 bestond dezelve uit 559 leden, waaronder 477 mannen en 82 vrouwen.

HOOFDSTUK XI. Het personeel der politie bestond bij het einde van het jaar 1859, uit éénen hoofdkommissaris, twee kommissarissen, drie inspekteurs en negentien agenten van politie.

Tot het weren van den sluikhandel, is des nachts door agenten en nachtwakers gehandeld in overeenstemming met de ambtenaren der stedelijke belasting.

De bedelarij is zooveel mogelijk beteugeld en niet minder dan 68 personen zijn dien ten gevolge als bedelaars of landloopers aangehouden en aan de justitie overgeleverd; 9 vreemdelingen zonder middelen van bestaan werden uit deze gemeente, over de grenzen des Rijks gebragt. Op de aankomst en het verblijf van vreemdelingen wordt steeds nauwkeurig toezigt gehouden.

Gedurende 1859 is op onbepaalde tijdstippen een onderzoek ingesteld, naar de hoedanigheid van het brood bij de broodbakkers en broodslijters voorhanden, uit hetwelk gebleken is, dat geene voor de gezondheid schadelijke bestanddeelen in de verschillende broodsoorten waren vermengd.

Gedurende het jaar 1859 hebben er binnen deze gemeente geene branden van belang gehad, zoodat de hulp der stadsbrandbluschmiddelen niet vereischt is geworden. Evenwel heeft den 8. Mei een ernstige brand plaats gehad in de gemeente Oostveen bij den broodbakker *van Bennekom*, bij welke 4 brandspuiten gewerkt hebben.

De brandbluschmiddelen zijn in voldoenden staat en worden volvallig gehouden. In het personeel van het brandwezen hebben eenige veranderingen plaats gehad, door het bedanken van een derden kommandeur, het ontslag van 96 pompers, alsmede het overlijden van eenen kommandeur en 5 pompers. Daarentegen zijn aangesteld geworden 5 adjunkt-kommandeurs en 46 pompers.

Volgens bekomen berigt van de kommissie van administratie over de gevangenissen te Utrecht zijn gedurende 1859 in het huis van bewaring en het huis van burgerlijke en militaire verzekering opgenomen 163 personen, namelijk 104 mannen waaronder 4 jongens beneden de 16 jaren, 36 vrouwen waaronder 7 meisjes beneden 16 jaren en 23 militairen. Van welke personen er één mannelijke op 31 December jl. aldaar aanwezig was.

Omtrent de cellulaire gevangenis kunnen wij alleen opmerken dat er op 31 Dec. 1859 aanwezig waren 93 gevangenen waaronder 77 mannen en 16 vrouwen. Van dezen waren er 27 personen of 15 mannen en 12 vrouwen uit de gemeente Utrecht afkomstig, terwijl 66 personen of 62 mannen en 4 vrouwen buiten deze gemeente woonachtig waren.

Over de bevolking dezer gevangenis gedurende 1859 hebben wij geene mededeelingen kunnen bekomen.

HOOFDSTUK XII. De algemeene toestand van den landbouw in deze gemeente is steeds vooruitgaande. De koop- en huurwaarde der landerijen, in de laatste jaren tot eene aanzienlijke hoogte gestegen, blijft zich staande houden. Door de bloemisten zijn wederom onderscheiden nieuwe soorten van planten en gewassen ingevoerd.

De tuinbouw en bloemisterij zijn steeds vooruitgaande en tot eene hoogte gestegen die in alle opzigten lof verdient. Eene afdeeling van het genootschap voor Landbouw en Kruidkunde telt hier 300 leden.

HOOFDSTUK XIII. Gedurende het jaar 1859 zijn ingekomen 122 aanvragen ter bekoming van jagt- en vischakten en 105 aanvragen ter bekoming eener kostelooze vergunning tot uitoefening der visscherij.

HOOFDSTUK XIV. Voor zooverre bekend zijn er gedurende het jaar 1859 geene nieuwe fabrijken opgerigt geworden. De oliemolen van den heer *J. H. Kraamwinkel* de gouden en zilveren galonfabrijk van den heer *G. P. Küller* alsmede de pottenbakkerij van de wed. *van Blaricum en Zoon* hebben opgehouden te bestaan.

HOOFDSTUK XV. Op de markt zijn in 1859 aangebragt 61352 mudden aardappelen, 69148 ponden grasen hooiboter, 24633 ponden weiboter, 9345 mudden rogge, 2272 ponden garst, 12701 mudden haver, 53533 mudden tarwe, 3859 mudden koolzaad, 18630 mudden boekweit, 331 mudden hennipzaad, 1076 mudden witte-, 1381 mudden paarden- en 484 mudden duivenboonen, 4324 mudden groene- en 114 mudden graauwe erwten, 4324 mudden appelen, 2033 mudden peren, 15085 ponden kersen, 39500 ponden Stolksche kaas, 9400 ponden Leijdsche kaas, 2265 paarden boven de 3 jaren, 628 paarden beneden de 3 jaren, 238 veulens, 12443 stuks runderen boven de 2 jaren, 3157 stuks beneden de 2 jaren, 1346 schapen, 1018 lammeren, 356 vette varkens, 4186 magere varkens, 8125 biggen.

De opbrengst der vischmarkt bedroeg ƒ 16197.—

Er werden in het afgeloopen jaar binnen deze gemeente gelost 2027 schepen, voerende te zamen 102513 ton.

HOOFDSTUK XVI. Omtrent de koncessiën zie men het prov. verslag.

Van het station van den Rijnspoorweg werden vervoerd 178,579 pers., 5,293,017 pond goederen, 39 rijtuigen, 300 paarden en 6375 stuks slagtvee, waarvoor werd ontvangen ƒ 232,127. In verkeer met Duitschland werden vervoerd 1601 pers. en 55,439 centenaars goed, opbrengende ƒ 12,187, en met België 2640 pers. en 287,166 ned. pond goed op brengende ƒ 8,589.—.

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON.